

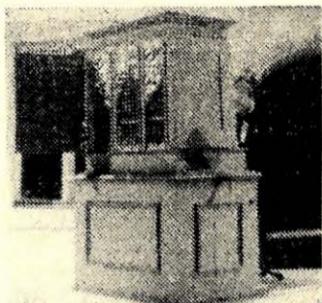
HUDOBŇNÝ ŽIVOT 78

Ročník X.
11. IX. 1978
2,- Kčs
17

ETELA ČÁRSKA:

Kultúra — alebo letný maratón?

Kultúrne leto v hlavnom meste Slovenska nadobúda čoraz širšiu a pestrejšiu paletu romantických umeleckých druhov a žánrov. Aké postavenie má v tomto širokom prúde kultúrneho programu hudba? Otázka, ktorá zaujíma nie jedného z nás, už aj z toho hľadiska, že hudba bola dlhé roky najstarším a jediným článkom dnešnej podoby letných kultúrnych večerov. Posledné ročníky bratislavského Hudobného leta dospeli k veľmi úspešným dramaturgickým i realizačným výsledkom, čoho nemalým dôkazom boli vypredané hľadiská. Umelecká výška celku dosiahla veľmi slušnú úroveň prehladkovej akcie za striedania domacej i zahraničnej reprezentácie. Táto slúžila nielen k oboznámeniu a porovnávaniu úroveň komorných zoskupení zúčastnených krajín, ale práve v súvislosti so zahraničnou konkurenciou napomáhala udržať, alebo dokonca i zvýšiť vlastné umelecké kritériá, čo podporilo dobrú povest domácich interpretov (často i pred medzinárodným — i keď zväčša nahodilým turistickým publikom). Myšlienka rozšíriť Hudobné leto o ďalšie umelecké žánre, napomáha väčšiemu kultúrnemu rozletu letných prázdninových večerov, uspokojuje širší okruh záujemcov, čo v rámci rozvoja súčasnej kultúrnej politiky je veľmi záslužným činom všetkých zainteresovaných organizačných i realizačných zložiek. Kam sa však dostala v tomto novom pláne hudba? Na prvý pohľad sa zdá, že jej zostalo i naďalej prioritné postavenie. Organizátori prišli s novými nápadiami na posilnenie jej pozície. Zaviedli nové prehladkové cykly: Dni organovej hudby, Dni gitarovej hudby, Džezové pondelky, v ktorých z času na čas sa objaví i nejaká hviezda. To sa však týka iba niekoľkých dní v rámci dvojmesačného každodenného maratónu. Čo zaplnia zostávajúcu väčšinu koncertných okienok? Už zbežné nahľadnutie do bulletinu ukazuje na improvizovaný charakter programu. Dokazuje to najmä niekoľkonásobné opakovanie tých istých súborov či komorných zoskupení (čo sa konštatovalo už i minulý rok!). I keď literárno-dramatické programy to využívajú, ich okruh i sociálne zloženie publika je oveľa širšie, rôznorodnejšie. Hudba sa musí viac riadiť pravidlami, spočívajúcimi predovšetkým na kvalite, domácej a zahraničnej reprezentácii, širokej žánrovej palete. Iste, pri takom programovom kolose, akým Kultúrne leto bezosporu je, nie zanedbateľnou je aj otázka finančná. Týka sa to najmä vytipovaných žánrových cyklov, v ktorých — ak majú byť na dostatočnej úrovni — nedá sa zanedbať umelecká kvalita prizvaných zahraničných hostí. Na druhej

Dr. Ferdinand Klinda koncertoval počas bratislavského Kultúrneho leta '78 na malom historickom organe z roku 1725, ktorého tvorcom je Martin Zorkovský z Kremnice. Organ je majetkom Slovenského národného múzea.

strane stojí za uváženie celková dramaturgická a realizačná línia zostávajúcich desiatok koncertov. Ak sa nepočíta v tomto type so zahraničnou reprezentáciou, kvalitní bratislavskí umelci — ako posledné dva ročníky ukázali — nestačia pokryť celú programovú plochu. Víťaným by bolo v takomto prípade prizvanie mimobratislavských umelcov. Nie jeden slovenský sólista či súbor by zaiste rád vyskúšal svoje sily na pódiu hlavného mesta (ak na to nemajú možnosti počas sezóny, tak aspoň v rámci letnej kultúrnej aktivity). Nad tými-

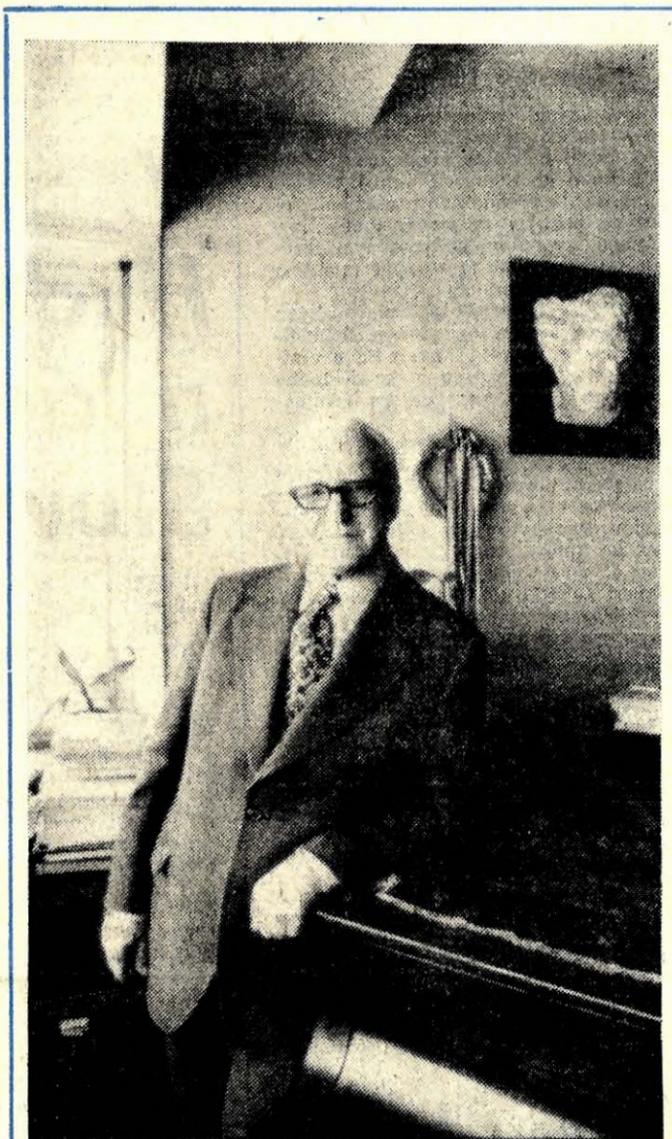
Linha Singers

to eventualitami by sa mali usporiadať vari zmyslief. Už počas krátkych troch ročníkov novej programovej koncepcie sa ukázalo, že gitarové koncerty, ktorým je venovaná najväčšia pozornosť (zo strany usporiadateľov i publika), udržujú si kvalitatívne úroveň prvých ročníkov, no večery organovej a džezovej hudby strácajú už vo svojom trefom ročníku kvalitatívnu úroveň, čo sa toho roku značne odzrkadlilo i na zníženej návštevnosti. Publikum si totiž už má z čoho vyberať. Prázdninový kultúrny festival v Bratislave ponúka v rámci jedného večera

hudbu, literárno-dramatické programy, umelecké filmy... I keď zdánlivo prvoradá je jeho vlastná orientácia k určitému žánru, predsa (vari nie menej závažnou) zostáva pri rozhodovaní kvalita jednotlivých ponúkaných programov. A to platí predovšetkým pre hudbu, ktorá síce rozširuje rady svojich priaznivcov, ale pokračovať v tejto snahe sa dá iba prostredníctvom premyslenej programovej koncepcie, kde kvalita interpretácie a rôznorodá žánrová reprezentácia je už neodmysliteľným, prvoradým určovateľom.

...

Hoci tri ročníky sú ešte veľmi krátkym obdobím na globálne hodnotenie, načrtáva sa už istý profilový obraz, ktorý nám môže poslužiť k určitým uzáverom. Podľa toho k cyklu Dni organovej hudby možno zaujať isté stanovisko. Predovšetkým veľkou prednosťou tohto podujatia je využitie vynikajúceho organu a citlivo upraveného historického prostredia v Hudobnej sieni Bratislavského hradu. V dramaturgii je to obohatenie o dielo Johanna Sebastian Bacha, interpretácia ktorého sa vyžaduje od každého účastníka. I keď výber je ponechaný na ľubovôľu interpreta, súhrnne podáva komplexnejší kompozičný a realizačný záber z jednej oblasti Bachovej tvorby a súčasne umožňuje zrovnávať realizačné výkony zúčastnených umelcov. Úspešný v tomto smere bol prvý ročník, v ktorom konfrontácia umelcov z viacerých krajín poskytila vlastný prístup k Bachovmu odkazu — bez neodmysliteľnej regionálnej a osobnostnej charakteristiky každého z nich. V minulom ročníku sa obmedzila táto možnosť iba na československú prezentáciu, teraz sa prejavil návrat k pôvodnej myšlienke. V tohtoročných Dňoch organovej hudby, ktoré po prvý raz spadali bezprostredne do začiatku Kultúrneho leta, vystriedalo sa za hradným orgánom 8 hudobníkov. I keď domáci počtom prevládali, nezostala zanedbateľnou možnosť porovnávať umel-

Snímka: V. Háč

Zdravica

Hold vdaky a vín s kyticou červených ruží — to je len skromné vyjadrenie úprimných pocitov lásky nášmu striebrovlasému kmetovi, tomu, ktorému ďakujeme za grandiózne celoživotné dielo, za chvíle strávené v zajatí jeho hudby, za chvíle, ktoré dávajú človeku kus lásky, dobra a krásy...

Spomenieš človeka — poznáš jeho prácu, dobráčku pomocnú ruku všade tam, kde to potrebuje — človek.

Spomenieš tvorbu — vybavi sa ti krehká poézia piesne Aká si mi krásna, čira Baladická suita, hymnus Žalm zeme podkarpatskej, ale i Rapsodická, Horalská... Symfionietta rustica, Metamorfozy, Kaleidoskop, Burleska a Fantázia, Prietom i Fantázia na BACH, ale i O horách, O človeku, Nox et solitudo a ďalšie a ďalšie. Ale citíš v sebe i zemitosť veľkolepého Svätého topľuka a diela tejto zeme — Kráľovstvo.

Spomenieš pedagóga — a nemôžeš zabudnúť na prednášku hudobnej teórie, ale nielen na tie: na všetky slová, v ktorých sa ti dostalo nenásilného poučenia, otcovskej rady i povzbudenia do vlastnej práce.

Spomenieš nášho profesora Suchoňa a akosi viac než inokedy si uvedomíš, že je náš, že patrí všetkým, lebo tvoril, pracoval a žil vždy pre všetkých.

Za to všetko Vám drahý pán profesor, patrí úprimný hold, vdaky, čaša perlivého vína a vín s kyticou červených ruží v deň slávnostný, ktorý je slávnosťou nás všetkých.

Váš
PAVOL BAGIN, podpredseda ZSS

DŇA 25. SEPTEMBRA T. R. SA DOŽÍVA SEDEMDESIATIN PREDSEDA ZVÄZU SLOVENSKÝCH SKLADATEĽOV, NÁRODNÝ UMELEC PROF. EUGEN SUCHOŇ. PRIPÁJAME SA SVOJOU HRIVNOU K OSTATNÝM GRATULANTOM — S PRIANÍM DAŤ SICH BOHATÝCH A TVORIVÝCH ROKOV ŽIVOTA.

— Redakcia —

cov rôznych generačných zastúpení a interpretačných škôl z Poľska, NSR, Talianska, Brna, Košic, Bratislavy.

Úvodný koncert patril SKO s umeleckým vedúcim B. Warchalom a sólistom Ivanom Sokolom, ktorí uviedli 6 organových koncertov, op. 4 G. F. Händla. Pred krátkym časom zoznámili sme sa s ich koncepciou diela na platňovom komplete, vydavateľstva OPUS. Interpretáciu rozlet warchalovcov sa tu vďaka improvizovnému charakteru partitúr uplatní v plnom tvorivom zápale, čo najviac umocnila štýlovo-priehľadná, vkusná orga-

nová výpoveď sólistu Ivana Sokola. Nahrávka sa uskutočnila v tom istom prostredí, preto živé uvedenie — tamtiež — vzbudilo sklamanie. Warchalovcom sa — nie prvý raz — stalo, že letné prázdninové dni pôsobia na nich pocitom nesústredenosťou, čím trpí celkový výkon. Povestnú disciplínu v takom prípade nahrádza prehnaná unáhlenosť, preexponovanosť temp; výsledkom je iba akési nahodenie kontúr. Najviac sa to prejavuje v porovnaní so zodpovedným prejavom spoliučinkujúceho sólistu, keddy kontrastne — až nesúrodne — pôsobili rozdielne prístupy

a prejavy predtým súzvučne mysliacich a znejúcich interpretov. Majú umelci kvalitu SKO na to právo?

Vzápätí sme mali príležitosť zložiť poklonu zasl. umelcovi dr. F. Klindovi. Nielen pohotovému zaskočil za odrieknutého sovietskeho organistu Sergeja Dižura, ale prezentoval sa celovečerným bachovským programom. Predohry, toccaty, partity, prelúdiá a fúgy striedali sa v dravom toku, filozofickom rozjímaní, dramatickom zápase, potvrdzujúc nielen veľkosť skladateľa, ale v nemennej miere tvorcu — interpreta. Klinda (Pokračovanie na 8. str.)

staccato

● NA ZÁVER XXIII. piešťanského festivalu sa predstavili v koncertnej sieni Slovan dvaja klaviristi: Noel Lee z USA a Ivan Gajan. Noel Lee mal samostatný recitál dňa 25. VII. t. r. Vo svojom programe uviedol z príležitosti 150. výročia úmrtia F. Schuberta a 200. výročia narodenia J. N. Hummela Schubertovu Sonátu C dur, op. 78 a Sonátu B dur (post-humnú) a Hummelove Ronda — quasi una fantasia, op. 19 a brillante, op. 109. Zdalo sa, že klavirista svoje vystúpenie podcenil. Zvukovo nevyrovnaný a fádny tón, neukončené frázy, rytmicky nepresný výkon. Noel Lee nespĺnil očakávanie publika. Na záverečnom koncerte vystúpila Gottwaldovská filharmónia so sólistami Ivanom Gajanom, A. Bukoveckou a s dirigentom O. Berdyjevom zo ZSSR. Na programe boli diela Moyzesa, Chopina, Suchoňa a Schuberta. V Klavírnom koncerte e mol, op. 11 F. Chopina sa predstavil Ivan Gajan. Tento mladý slovenský klavirista v súčasnosti študuje v Moskve u prof. S. Nejgauza. Už počas štúdií na žilinskom konzervatóriu sa začalo o ňom hovoriť ako o veľkom talente. Tento predpoklad nesklamal. Zaskvel sa pekným farebným tónom, vyrovnanou technikou, kultivovaným prednesom. Ivan Gajan je veľkým talentom slovenskej hudobnej kultúry.

● KOMORNÝ ORCHESTER slovenských učiteľov so svojim dirigentom Bohumilom Urbanom poslal redakcii HŽ a všetkým čitateľom pozdrav z koncertného zájazdu po Rumunsku, ktorý sa uskutočnil 5.—15. augusta t. r.

● Z PARTITÚR, ktoré dostala redakcia z vydavateľstva PANTON: **Leoš Falta:** Tre pastorelli pre 4 flauty a klavír, **L. Poděš:** Tri skladby pre husle a klavír, **Ladislav Daniel:** Flauto dolce, II. diel školy na sopránovú zobcovú flautu, **J. Pauer:** Concerto per tromba e orchestra, **J. Pauer:** Labutia pieseň, **J. Felt:** Koncert pre klavír a orchester (skladateľova úprava pre dva klavíry), **Č. Gregor:** Sinfonietta, **E. Hlobil:** II. symfónia „Deň víťazstva“, **J. Tausinger:** Hukvaldské no-neto, **J. Obrovská:** Sláčikové kvarteto, **O. Mácha:** I. sinfonieta (Václavovi Neumannovi).

● PREDSEDA SAV VLADIMÍR HAJKO udelil 18. júna t. r. sriebornú čestnú plaketu Ludovíta Štúra za zásluhy v spoločenských vedách vedúcemu sekcii hudobnej vedy Umenovedného ústavu SAV doc. dr. Ladislavovi Burlasovi, CSC.

● V SLÁVNOSTNE VYZDOBENEJ koncertnej sieni EŠU v Novom Meste nad Váhom sa stretli zástupcovia straníckych a štátnych orgánov okresu a mesta, aby si spoločne s celým učiteľským kolektívom EŠU pripomenuli významné jubileum — 30. výročie založenia školy. Za uplynulé obdobie dosiahli pedagógovia a žiaci EŠU mnohé význačné úspechy. Nie náhodou do kultúrneho programu osláv prispelo i Suchoňovo kvarteto z Bratislavy, v ktorom účinkujú traja bývalí absolventi školy — Jela Špitková, Igor Špitka a Erika Beňáčková. Dnes navštevuje školu 706 žiakov — oproti 101 žiakom z obdobia založenia školy. Na snímke: J. Špitková a T. Fraňová na slávnostnej akadémii.

● DŇA 24. júna t. r. oslávila 50 rokov dr. Vladimír Telec, dramaturg Štátnej filharmónie v Brne. V. Telec je rodákom z Bratislavy, ale v Brne vyštudoval gymnázium a hudobnú vedu, tu aj dosiahol titul PhDr. — v r. 1967. Pôsobil v hudobnom oddelení Univerzitnej knižnice v Brne, no popri svojich povinnostiach nezabúdal ani na vedeckú činnosť. Je to badateľ z jeho štúdií o Janáčkovi, o starej českej hudbe, v prácach menšieho charakteru a zvlášť v cennej, mravenčou usilovnosťou poznačenej štúdií o dramaturgii Štátneho divadla v Brne v rokoch 1884—1960, ktorú vypracoval so svojou manželkou dr. Jiřinou Telcovou, kandidátkou historických vied. Dr. Vladimír Telec zasahuje do umeleckého života tiež ako funkcionár Akademického speváckeho združenia Moravan a ako zbor-majster.

● DO JUBILEJNEJ 10. SEZÓNY vstupuje Východočeský štátny komorný orchester Pardubice, ktorého šéfdirigentom je Libor Hlaváček. Počas uplynulých deviatich sezón reprezentoval tento súbor svoje umenie na Pražskej jari, BHS, na zahraničných cestách po PER, NDR, Francúzsku, Západnom Berlíne, Holandsku, Taliansku, Švajčiarsku, Španielsku — a samozrejme, na domácich koncertných pódiiach. Prvé roky utváral umelecký profil telesa šéfdirigenty Libora Peška. Libor Hlaváček je šéfom od deviatej sezóny.

ŠKOLA A HUDBA

Renesančný kaštieľ zo 17. storočia, v ktorom je umiestnená EŠU v Humennom. Tu sa uskutočnilo aj V. stretnutie Hudobnej mládeže Slovenska.

V. stretnutie Hudobnej mládeže Slovenska

V dňoch 6.—16. júla t. r. privítalo východoslovenské mesto Humenné účastníkov Stretnutia Hudobnej mládeže Slovenska, niekoľkých hostí z Čiech a Maďarska.

Stačilo pobudnúť niekoľko hodín v priestoroch EŠU, kde sa stretnutie uskutočnilo, aby bol človek plne vtiahnutý do takej atmosféry, do chcenia mladých ľudí poznať, zdokonaľiť sa, viac sa dozvedieť, do hudby, ktorá sa ozývala z každej miestnosti, do spontánneho záujmu mladých ľudí o hudbu, o aktívnu činnosť v zborovom speve, v komornej i sólovej hre. Trochu viac času bolo treba na opravdivé prežitie atmosféry, na uniknutie do zákulisia tohto výborne zorganizovaného a veľmi potrebného stretnutia.

Podľa vzoru klubov Hudobnej mládeže, ktoré v mnohých krajinách majú už dlhodobú tradíciu, skúsenosti a výsledky, začali sa takéto kluby zakladat aj na Slovensku. Sekretariát Hudobnej mládeže pracuje od roku 1969 a kluby majú niekoľko-ročnú úspešnú prácu za sebou — prácu zameranú predovšetkým na aktívne zapojenie mladých ľudí do koncertného života, pestovanie hudobného vkusu, snahu o výchovu citovo bohatého človeka s ušlechtilými záujmami. Jedným z hlavných cieľov hnutia Hudobnej mládeže je vytvoriť nové koncertné publikum.

Kluby HM existujú už v Bratislave, Trnave, Zlatých Moravciach, Banskej Bystrici, Martine, Turzovke, Púchove, Rožňave, Ružomberku, Spišskej Novej Vsi, Moldave nad Bodvou, Humennom, Prešove a Košiciach a pracujú pri gymnáziách, fakultách a kultúrno-spoločenských strediskách. Členovia týchto klubov vystupujú na kultúrnych podujatiach medzi pracujúcimi, zúčastňujú sa na súťažiach. Tieto kluby spolupracujú s domami osvety, pomáhajú pri organizovaní hudobného života mesta a okolia. Hoci kluby pracujú pomaly už 10 rokov a majú za sebou nemalé úspechy, dosiaľ nenadobudla organizácia právne postavenie. Podľa slov sekretárky Hudobnej mládeže Márie Ružičkovej sú však všetky predpoklady, aby sa otázka legalizovania HM Slovenska v blízkej budúcnosti doriešila.

Celoročná práca v kluboch, ktorá spočíva okrem vlastného aktívneho pestovania hudby (prevažne v speváckych zboroch) i v stretávaní sa pri hudobných nahrávkach s diskusiou, v organizovaných návštevách koncertných a operných podujatí, už v spomínanej organizácii kultúrnych podujatí vo vlastnom meste, vyvrcholí v pravidelných letných stretnutiach vybraných najaktívnejších členov klubov. Tieto sústreďenia majú pracovný charakter. Desiat dní, na ktoré sa mladí ľudia, poslucháči gymnázií, konzervatórií i vysokých škôl po celý rok tešia, je nabitých cvičením pod dozorom lektorov — hudobných pedagógov, hodnotnými prednáškami (t. r. to boli prednášky venované jubiliujúcim postavám hudobného života a hudobnej histórie — Franzovi Schubertovi, Leošovi Janáčkovi, Zdenkovi Nejedlému a Eugenovi Suchoňovi), tematickými, politicko-výchovnými výletmi do okolia, bohatého na prírodné krásy i na významné pamätníky bojov II. svetovej vojny, večernými koncertmi popredných mladých slovenských umelcov (na V. stretnutí vystúpilo Bratislavské dychové kvinteto, Marián Lapšanský a Jozef Podhoránský, Ida Kirilová a Eva Čipkayová), množstvom diskusií, nadväzovaní priateľstiev, družnými posedeniami. Na záver sa uskutočnil koncert účastníkov stretnutia, na ktorom predviedli skladby naštudované počas sústreďenia.

V Humennom našlo zásluhou okresných straníckych a štátnych orgánov, KaSS, pracovníkov školstva, EŠU a KPH už po štvrtý raz (jedno stretnutie bolo v Žiline) príjemné, po všetkých stránkach vyhovujúce prostredie 90 detí (15 klubov HM má asi 1200 členov). Dušou tohtoročného podujatia bola Mária Ružičková zo Slovenskej filharmónie, vďaka ktorej bolo stretnutie vynikajúco organizačne zvládnuté. Väčšina detí pracovala v speváckom zbere pod vedením Pavla Baxu (za asistencie J. Podhorného a A. Jurigu), instrumentalisti vytvorili sláčikový orchester (viedol Ján Pragant), prvýkrát sa pracovalo i individuálne sólisticky resp. v menších komorných zoskupeniach (klavír i klavírny sprievod viedla prof. košického konzervatória Judita Béréšová).

Profesor Konzervatória v Bratislave Ján Pragant sa zúčastnil všetkých piatich Stretnutí Hudobnej mládeže, preto som bola zvedavá, ako sa díva na tieto podujatia.

— Všetky doterajšie stretnutia mali v podstate rovnakú koncepciu a ich hlavným cieľom bolo zaktivizovať mladých ľudí, otvoriť im nové možnosti hudobného využitia sa. Tohto roku sme vytvorili okrem sláčikového orchestra viac komorných zoskupení, aby bola práca detí čo najpestrejšia.

Ako zostavujete repertoár pre tento orchester a ďalšie komorné zoskupenia?

— Snažíme sa obsiahnuť čo najviac hudobných epoch, aby deti vnikli do rôznych štýlov. Tohto roku sme nacvičovali Wernera, J. S. Bacha, F. Mendelssohna-Bartholdyho, L. Janáčka, E. Suchoňa a A. Kaufmanna. Náročnosť prispôbujeme stupňu vyspelosti účastníkov — v orchestri mám absolventov EŠU a poslucháčov konzervatória. Mnohí ešte nikdy nepracovali v orchestri. Teraz dostanú na pult neznáme noty a začneme nacvičovať. Deti majú radosť (a pochopiteľne aj ja), ako sa vynaložené úsilie postupne mení na hotové hudobné dielo.

Ako by ste charakterizovali odlišnosť práce s orchestrom na konzervatóriu a na tomto stretnutí?

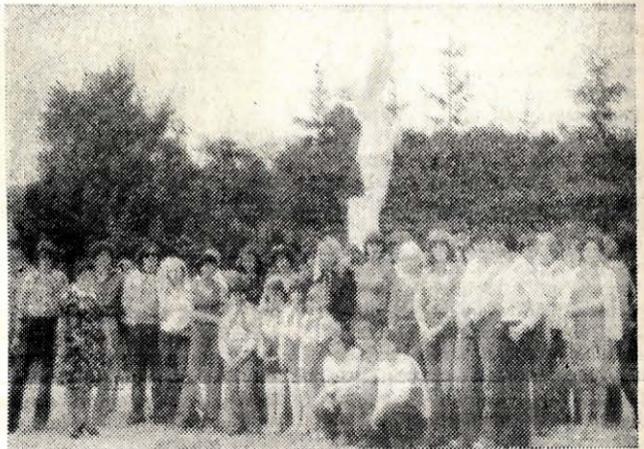
— Úprimne povedané, takýto charakter práce mi je veľmi blízky — je ideálne mať blok niekoľkých za sebou idúcich dní (každý deň sme študovali 5 hodín), kontinuálne vidieť, ako narastá kvalita. Účinnosť práce sa z mnohonásobní.

Prvýkrát bol lektorom stretnutia mladý absolvent dirigovania na AMU Pavel Baxa, bolo preto zaujímavé dozvedieť sa jeho názor na túto akciu:

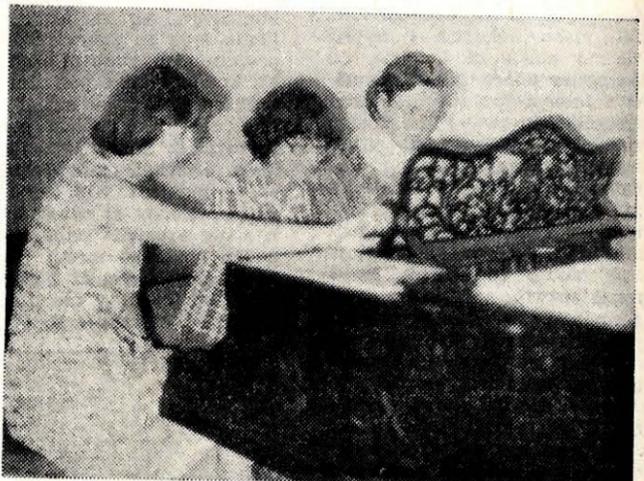
— Rád som prijal pozvanie viesť spevácky zbor na tomto letnom tábore Hudobnej mládeže. Nevedel som presne, čo má čakať. Mám za sebou štyri roky práce s Vysokoškolským umeleckým súborom Praha, teraz som bol rok na vojenčine. Zanešlo sa mi po práci v zbere, preto som bez váhania prijal toto pozvanie. Predpokladal som, že to bude zaujímavá práca, i keď priam sifyzovská. Už po prvých dňoch sa mi odryla veľká problematika — práca v profesionálnom hudobnom živote je úplne iná. Tu nevychovávam umelcov, ktorí hrajú, či spievajú, ale predovšetkým budúcich poslucháčov, zároveň však i amatérskych interpretov. V súčasnosti, keď masové oznamovacie prostriedky, gramofónové platne sú veľkým zdrojom pasívneho záujmu o hudbu, je takáto práca ešte potrebná, nemá však dostatočné docenenie — výsledkom je i to, že Hudobná mládež nie je legalizovaná, nemá teda napr. možnosť spolupráce so zahraničnými organizáciami, ktoré sú veľmi vyspelé (napr. v Maďarsku).

Vyhovoval vám pracovný plán stretnutia?

— Moji zverenci pracovali na nových zborových skladbách. Na prácu sme mali dostatok času i vhodné priestory. Som zástancom toho, aby sa v rámci takéhoto plánu i improvizovalo podľa okolností, momentálnej dispozície detí. Snažil som sa uhádnuť, čo by ich najviac upútalo. Pokúsil som sa o malú hlasovú výchovu a zistil som, že deti boli po počiatočnom ostychu naklonené pracovať na sebe, tešili sa z každého malého úspechu.

Účastníci stretnutia Hudobnej mládeže pri pamätníku oslobodenia v Kalinove.

Lektorka Judita Béréšová z košického konzervatória pri práci s klavírnym duom.

Chceli by ste sa zúčastniť i na budúcich stretnutiach?

— Práca ma zaujala a veľmi rád budem s Hudobnou mládežou spolupracovať.

Július Podhorný — profesor Gymnázia v Zlatých Moravciach — priviedol na stretnutie vybraných členov školského speváckeho zboru Schola cantorum. Klub Hudobnej mládeže pri tomto gymnáziu je jedným z najaktívnejších.

Ako pracujete vo vašom klube?

— Okrem práce v spevokole, ktorý sa zapojil do hnutia Hudobnej mládeže, zorganizuje náš klub ročne asi 4 koncerty, na ktorých vystúpia rôzne komorné súbory. Uskutočňujeme tiež spoločné zájazdy na koncerty do Bratislavy, spolupracujeme s ďalšími klubmi HM, robíme si pravidelné piatkové večery — systematické prehrávky gramofónových platin, členovia HM majú možnosť požičiavať si knihy z bohatej hudobnej knižnice školy.

Pred dvoma rokmi sa stal spevácky zbor Kantiléna pri Gymnázii v Ružomberku pod vedením Alfonza Juriga kolektívnym členom HM. Niekoľko jeho členov bolo i na stretnutí.

Súdrh Juriga, ako reagujú vaši žiaci na stretnutie?

— Stretnutie sa im páči. Je veľmi prospešné i pre prácu v Kantiléne. Žiaci dostanú nové impulzy a s vervou i novými skúsenosťami sa vracajú v septembri do speváckeho zboru, propagujú ho i medzi spolužiakmi.

V. ŽITNÁ

IGOR VAJDA:

Suchoňova operná tvorba

Ako si samozrejme prijímame skutočnosť, že opery Eugena Suchoňa sú vysoko ocenené domácimi i zahraničnými odborníkmi. No nielen nimi: aj zahraničné operné obecnstvo, zhýčkané v posledných desaťročiach citeľne širším repertoárom, než tomu bolo v minulosti, im zjavne prejavuje svoje sympatie — veď Krútnava je vôbec najúspešnejšou slovenskou operou: predviedli ju desiatky európskych operných scén a teraz sa chystá jej americká premiéra. Aj ohlas Svätopluka bol — všade, kde zaznel v živej interpretácii — veľmi vrelý. Vyvstáva teda zákonite otázka: Čím asi operná tvorba nášho tohoročného jubilanta rezonuje s charakteristickými prúdmi dvadsiateho storočia?

Záver z II. obrazu opery Krútnava — Margita Česányiová a František Zvarík v úlohách Katreny a starého Štelinu.

Predovšetkým inšpirovaním sa literárnymi predlohami. Väčšina oper posledných desaťročí vznikla adaptáciou poetických a najmä prozaických i činoherných látok. Suchoň v Krútnave — spolu so Stefanom Hozom — vytvoril libreto podľa klasickej novely slovenskej literatúry, novely Míla Urbana Za Vyšným mlynom. Domyslel a dotvoril jej podnety, pridal nové postavy a zápletky, vyostřil konflikty medzi hlavnými predstaviteľmi, obohatil javisko obrazmi ľudového veselí, urýchlil dramatický spád a dal celku hlbší zmysel: vieru v očistný a povznášajúci charakter umenia. Dráma Ivana Stodolu Kráľ Svätopluk poslúžila ako podklad pre text jeho druhej opery, výsledok spolupráce skladateľa s Jelou Krčméry — zohľadnil i najnovšie vedecké výskumy, vrátane prekvapivých archeologických objavov (využitie vedeckých výsledkov v moderných umeleckých dielach je tiež dosť časté — stačí pripomenúť tzv. literatúru faktu a mobilné výtvarné kompozície). Vcelku — na rozdiel od Stodolovej hry — oplýva libreto Svätopluka omnoho väčším počtom postáv s detailne prekraslenými charaktermi, je veľmi umne vystavené, prekvapuje zložitou vzťahov a z toho plytúcou komplikovanosťou dejov — lež zároveň ponecháva dost priestoru na miesta, kde sa môže naplno uplatniť samostatná hudobná invencia.

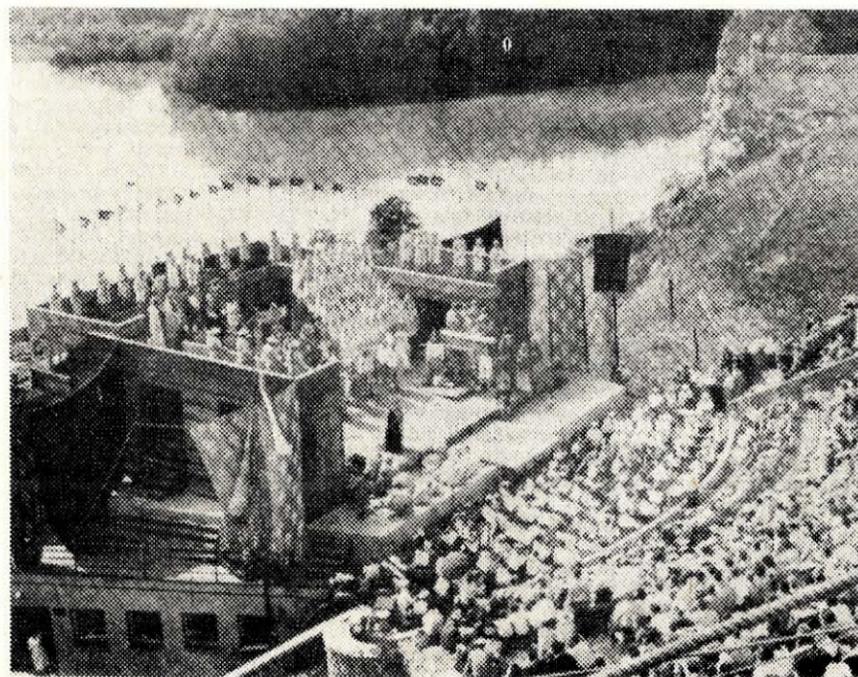
Výsledná podoba oboch oper dokumentuje, že literárne predlohy sa stali skladateľovi a jeho spolupracovníkom materiálom pre vytvorenie svojprávných hudobnodramatických celkov. Suchoň — zrejme inšpirovaný podnetmi F. Busonih a A. Berga, možno i P. Hindemitha a ďalších — operu poníma ako primárne hudobnú architektúru, pravda, bez toho, že by prokrustovsky prispôboval drámu hudbe. Ako sám upozornil v bulletine k svetovej premiére Krútnavy, je táto jeho operná prvotina symfonicko-vokálnym cyklom: 1. obraz — rýchla vstupná časť s pomalým úvodom (zborovou predohrou), 2. obraz — pomalá časť s koncentrickou výstavbou tzv. zrkadlovej formy, 3. obraz — scherzo rondového pôdorysu, 4. obraz — balada s uspávkou na začiatku i na konci, 5. obraz — burleskné intermezzo, 6. obraz — typické finále s prvkami reprízovania. Krútnavu možno vykladať aj ako rozvinutú sonátovú formu: 1. až 3. obraz — expozícia, 4. a 5. obraz — rozvedenie, 6. obraz — repríza. Svätopluk je obrovskou dvojitou fúgou — odlišný materiál prvých dvoch dejstiev sa v záverečných obrazoch opakuje, prelína a kombinuje. Zaujímavosťou tohto diela je podobný pôdorys všetkých dejstiev — v prvých dvoch dokonca zhodný: po takmer statickom uvedení do nálady nasleduje zauzľovanie, spojené s hudobnou gradáciou a príchodom nových osôb na javisko; postupne sa pribiera zbor, ktorý je na vrchole priamo zainteresovaný do katastrofy; po nej nasleduje zlom — scéna sa vyprázdňuje a nastupuje nové lyrické miesto ako kontrast; potom javisko ovládne nový vzruch, vrcholiaci sólistickým epilógom.

Trefne dejstvo — zložené z dvoch obrazov — predstavuje podobné oblúky: prvý z nich je sólistickou gradáciou, druhý je koncentratom prvého dejstva. J. Kresánek, objaviteľ tejto konštrukcie, ju trefne pomenoval: „Vrchol majstrovstva a neobyčajného hudobnodramatického inštinktu“. (Národný smelet Eugen Suchoň, Bratislava 1961, s. 134.)

Pre Suchoňa je ďalej príznačné úsilie byť na úrovni súčasného vývoja hudobného myslenia. Jeho sloh je jedinečnou syntézou romantickej citovosti s klasickou stavebnosťou, organicky zahŕňa aj výdobytky poromantických prúdov a polyfonickú prácu predklasických epôch na báze modálnych tónin starších typov slovenských ľudových piesní. Pravda, v oboch operách sa tento sloh modifikuje podľa charakteru a potrieb dramatického diania: V Krútnave je východiskom tzv. diatonický totál (v základnej podobe c-d-es-fis-g-a-b) s prvkami lydickej i mixolydickej tonality (zväčšená kvarta a malá septima). Hlavným zvukovým ideálom opery je akord, zložený z dvoch zväčšených kvart v vzdialenosti veľkej sekundy (napr. H-cis-f-g), resp. jeho obmeny a domýšľania (napr. H-cis-f-a). Vo Svätopluku sa tento zvukový materiál rozširuje o zvláštne tóniny, vyabstrahované z najstarších slovanských hudobných pamiatok — striedajú malé sekundy so zväčšenými. Celá opera vychádza z akordu Cis-G-f-h-e a jeho dotvárania B-e-gis-h-d'-g' — ako aj z ich redukcie: malej sekundy.

Najpozoruhodnejšími znakmi Krútnavy sú: strhujúca vitalita, umenie veľkých kontrastov a prudký spád (temporytmus) — zodpovedajúci rýchlosti 20. storočia —, spomínaná originálna forma a výrazný národný kolorit. Týmto znakmi sa prejavuje k takým dielam, ako je Janáčkova Jej pastorkyňa, Prokofievov Hráč, obe Bergove opery (Vojcek, Lulu), Sostakovičova Katarína Izmajlovová. Svojou monotematickosťou — vychádza z trojtónového jadra — pripomína Schönbergovho Mojžiša a Arona, vytvoreného na podklade jedinej dvadsiatstónovej série. Tento vrcholný Schönbergov opus však svojou rozľahlosťou tvorí analógiu k Suchoňovej druhej opere. Ak Krútnavu možno nazvať hudobnodramatickou skratkou, tak Svätopluk je operným eposom.

Druhá Suchoňova opera je nielen najväčším, ale aj najkomplikovanejším výtvorom svojho autora — aspoň množstvom hudobných myšlienok a prácou s nimi. Okrem „prekopávania“ sa k staroslovanským hudobným prátvarom je faktúra opery poznačená i starogermánskymi a byzantskými prvkami. Je pravdepodobné, že sa tak stalo pod vplyvom najmä Stravinského a Bartóka — ale výsledná podoba je typicky suchoňovská. Rozľahlosť rozmerov zaraďuje

Slávnostné predstavenie Svätopluka na Devíne.

Svätopluka i k takým dielam, ako je Szymanovského Kráľ Roger, Milhaudov Krištof Kolumbus, Enescov Oidipus, Prokofievov Ohnivý anjel i Vojna a mier. (Monumentalizmus rozmerov sa v súčasnosti výrazne prejavuje i v inštrumentálnej, resp. vokálnoinštrumentálnej tvorbe — ako pars pro toto uvádzam diela tak protikladných osobností, ako sú D. Šostakovič a K. Stockhausen — u toho posledného myslím na jeho rozmerne kompozície posledných dvoch desaťročí.) Nemôžno nevidieť i určité neobarokové tendencie tohto diela, analogické zvlášť s Hindemithovými operami Cardillac, Malhar Mathis a Harmónia sveta.

Na rozdiel od prehustených novoromantických partitúr Wagnera, R. Straussa a ich nasledovníkov Suchoň je vyznavačom priority ľudského hlasu v opere: jemu podriaďuje použité hudobných nástrojov. Orchester v jeho operách sa pri speve naplno rozozvučí len výnimočne — tam, kde slovo samo už na výraz nestačí (a, samozrejme, v pre-

dohráči, medzihráči a dohrách). Zaujímavým dôkazom vokálnej priority u Suchoňa je aj skutočnosť, že spomínaná ústredná hudobná bunka Krútnavy je spevného pôvodu — ožýva sa v krízových momentoch Ondrejovho duševného zápasu (5. obraz). Vo Svätopluku na najexponovanejších miestach necháva skladateľ monológy celkom bez sprievodu. „V tom sa prejavuje aj zvláštny dramatický inštinkt a disciplinovanosť... kde to láka burácať a využívať čo najmohutnejšie prostriedky, tam Suchoň necháva vyznievať samotné slovo v prostom recitatíve, nechá iba ľudský hlas ako najbezprostrednejší prejav srdca.“ (J. Kresánek, op. cit., s. 133.) Tak sa zaradil medzi plejádu autorov, ktorí v tomto storočí opäť rehabilitovali ľudský hlas ako dôležitého výrazového činiteľa (Janáček, Prokofiev, Britten, Honneger...).

Príznačnou črtou Suchoňových oper je aj hĺbka humanistickej výpovede a z nej vyplývajúci silný etický účinok. Jeho diela sa vždy uzatvárajú katarziou (Ondrejovo verejné vyznanie — priznanie sa k vražde pred dedinským kolektívom, Svätoplukova predsmerovaná rozlúčka na zhromaždení predstaviteľov Veľkej Moravy). Pripomína obdobné zakončenia u Janáčka (Jej pastorkyňa, Káta Kabanovová, Vec Makropulos, Mŕtvy dom) a Cikkeru (Mr. Scrooge, Vzkriesenie, Hra o lásku a smrť, Coriolanus). Týmto vyznením sa výrazne prejavuje slovenský naturel tvorcu a jeho spríbuznenie s takými veľikánmi ruského umenia, ako sú Dostojevskij a Musorgskij. Hoci žil v minulom storočí, ich vplyv na naše storočie je nepopierateľný — bez Musorgského by nebolo Debussyho, ota modernej hudby (hoci nejeden smer, či individuálna cesta sa formovali vo vedomej opozícii voči nemu), bez Dostojevského je ťažko mysliteľný moderný román a moderná literatúra vôbec — pravda, i v nej všeličo vzniklo v znamení jeho tvorivej negácie.

V tejto súvislosti vyvstáva otázka psychologizmu v opere 20. storočia. Podľa slov L. Polakovej (Česká a slovenská opera 20. storočia, Moskva 1978, s. 371—372), „hĺbkové sondovanie do psychológie hrdinov bolo charakteristické pre romantické umenie, najmä v jeho neskorej etape — a dlho sa zachovávalo v nemeckej a českej opere ako základná nemenná tradícia... Odklon od psychologizmu... bol údelom nasledujúceho pokolenia... — v českej opere, ako je známe, túto líniu stelesňoval Bohuslav Martinů. No už v jeho zrelé i pozdnej tvorbe sa znovu obnovuje záujem o duševný svet človeka... V súčasnej slovenskej opere, v Suchoňových a Cikkerových dielach, opäť sa kriese tradícia psychologického divadla — z hľadiska celoeurópskej vývojovej línie“.

Ladislav Holoubek 65-ročný

(*13 VIII. 1913)

Prof. Vladimír Helfert, jeden z redaktorov Pazdírkovho hudobného slovníka naučného a autor hesla Ladislav Holoubek, odovzdáva v roku 1936 do tlaču rukopis, v ktorom okrem základných údajov o živote a dovtedajšej tvorbe charakterizuje Holoubka slovami: „...slibná nadšje slovenské hudby“. Nádej pre-rástla v osobnosť.

Ladislava Holoubka, ktorý sa 13. augusta t. r. dožil šesťdesiatych piatych narodenín, ocenila slovenská hudobná kultúra titulom zaslužilý umelec. Za podiel na starostlivosti o jej mladé kroky, za zúročenie talentu, profesionálnosti a veľkých skúseností v čase jej dozrievania i za pozoruhodný vklad do rokov jej zrelosti. Zaslúhy Ladislava Holoubka, portrét mnohostrannej osobnosti — dirigenta, skladateľa, organizátora, vychovávateľa sa pripomenuli a neraz i hodnotili pri viacerých príležitostiach. A predsa bude dobré, vždy nanovo a častejšie si uvedomiť, že Holoubek patrí ku generácii, ktorá dôkladne a všestranne pripravená stavala základy hudby modernej slovenskej hudby, že svojou tvorbou, počínajúc 1. opusom z roku 1929 a podnes sa obohacujúcou o nové tituly, nielen počtom, ale i hodnotou prispel k profilovaniu sa komorného, orchestrálného a operného žánru v slovenskej hudbe. Že je iba málo hudobných inštitúcií na Slovensku, v ktorých histórii či nedávnej minulosti by nestálo na poprednom mieste Holoubkovo meno, nespomínalo sa v dobrom na spoluprácu s ním. Že ako interpret nepredvážal iba opusy z vlastnej dielne (operné, vokálnoinštrumentálne, ale aj komorné, lebo mal povest' výborného klavírneho sprevádzateľa), ale slúžil svojej generácii i mladším slovenským autorom — na koncertných pódiiach, najmä však v oboch operných scénach, v ktorých pôsobil. Na budúci rok si pripomenieme tridsiate výročie prvého uvedenia Suchoňovej Krútnavy, ktorú hudobne našťudoval a skeve dirigoval; po nej nasledovalo košické našťudovanie Cikkerovho Bega Bajazida, bratislavská inscenácia Vzkriesenia, Mistra Scrooga, Peter a Lucia Miroslava Bázlika, v Košiciach Ferenczyho Nevšedná humoreska. Že roky Holoubkovej práce v Slovenskom národnom divadle (1938—1952, 1958—1968) a v opernom súbore Štátneho divadla v Košiciach (1955—1958 umelecký šéf, od r. 1966 je tu opäť podnes) spájajú sa s objavnou dramaturgiou a mnohými pozoruhodnými inscenačnými činmi.

Divadelná kritika chválila Holoubkovo náročné vypracovanie orchestrálnych zložky inscenácií, koncepcnosť, cit pre štýl, nezahľadenosť iba do nástrojového prádiva, ale rešpektovanie aj ľudského hlasu, dôsledné hľadanie optimálnej výslednej zvukovej podoby súzvuку oboch, rovnováhy (je to veď vždy taká samozrejmá?). Spolupracovníci v orchestri, na scéne chvália zasa formy a spôsob Holoubkovej práce, z ktorej vyžarovala vedomosť, skúsenosť, prisnosť, ale i nadšectvo pre divadlo.

Zvláštnu kapitolu činnosti Ladislava Holoubka v slovenskom opernom svete tvoria stránky spolupráce s mladými umelcami. Holoubek bol externým pedagógom dirigovania na Vysokej škole múzických umení a vedúcim jej operného štúdia, náročným, ale aj tolerantným a veľkorysým pedagógom ostal aj na dirigentskom či šéfovskom poste. Podporoval talenty, dával im príležitosti, dostávali od neho nezaplátiteľné lekcie z práce na hudobnej zložke opernej postavy. Iste si to mnohí, z dnes už renomovaných operných interpretov, ale aj ne-jeden z našich dirigentov z príležitosti jubilea zaslužilého umelca Ladislava Holoubka znova vďačne pripomenú.

Z. MARCZELLOVÁ

(Pokračovanie na Z. str.)

S pestrou dramaturgiou

Mladí koncertní umelci sa predstavili v Trenčianskych Tepliciach na svojej tradičnej Prehliadke v dňoch 28. júla až 4. augusta t. r. už po dvanástykrát. Akcia Zväzu slovenských skladateľov a Čs. štátnych kúpeľov Trenčianske Teplice je pevným článkom činnosti týchto inštitúcií. Hudobná verejnosť si zvykla na ňu pozerať ako na významné fórum prezentácie mladých i dozrievajúcich umelcov, pre interpretov je pozvanie účinkovať na Prehliadke významným a koncert, nadväzujúce priamo na Hudobné leto v Trenčianskych Tepliciach, obohacujú a spríjemňujú pobyt mnohým kúpeľným hosťom.

Tohtoročná Prehliadka mala v záhlaví 30. výročie Víťazného februára. Mnohé objavené talenty, očividný rast niektorých mladých umelcov, ktorí sa opätovne zúčastnili na Prehliadke i akcia sama — ako

je súčasťou repertoáru slovenských interpretov (popasovgt sa s nejedným skladateľovým dielom by malo byť samozrejmosťou každého slovenského interpreta, predovšetkým klaviristu, pri štúdiu by prešiel dobrou školou a objavil by nejednu, dosiaľ skrytú strunu Suchoňovho kompozičného majstrovstva). Nôvum bolo matiné operných árií, ktoré prilákalo najviac poslucháčov, a tak jeden koncert vyslovene poslucháčskeho zážitku nebol na škodu celej akcie.

značili celkový výkon v súhre i v dynamickom vypracovaní. Prekvapil však markantný pokrok v intenzite hudobnosti prejavu. Obšitoš zdá sa byť pribojný, pravý „spiritus movens“ ensembli. Pravom očakávané ďalšie napredovanie súboru sa iste potvrdí po mesiacoch súhry „nového“ kolektívu.

Kociánovo kvarteto z Prahy vyplnilo program záverečného podujatia Prehliadky (namiesto polrecitálu Evy Dianovskej-Virsikovej zaradilo aj Janáčkovo 2. kvarteto „Listy dôverné“). Má dravý muzikantský elán a v hierarchii tvorivého zreteľa uprednostňuje celkové kontúry, pravda, na úkor technického vypracovania (v súhre, v dynamickom tieňovaní a najmä u Janáčka aj v intonácii) a umeleckej rozvahy.

Technicky priam perfektné klavírne duo **Klaudia Jurkovičová a Eva Palmaiová** upútalo pevnou výstavbou, jasnou koncepciou, zreteľnou artikuláciou; v ich výkone väčšmi vládne racionálnosť. S chudobným spektrom nového koncertného krídla Petrof v Kúpeľnej dvorane sa nedokázali bez zvyšku vyporiadať.

Českú klavírnu školu reprezentovali dvaja umelci stredného veku. Vynikajúci hudobník, spofahilivý technik **František Malý** je typom tvorivého, rozvážneho, pritom vysoko citlivého klaviristu, ktorý sa dokáže vyporiadať tak s celkovou ako detailnou výstavbou Chopina (Barcarolla) i Sonáty č. 1 od B. Martinu. Dokáže zaujať a presvedčiť intenzitou svojej hudobnej výpovede. Sympatická **Jana Náčovská** upútala skôr spoľahlivosťou svojej pamäti a príkladným vzťahom k súčasnej tvorbe (Rybař, Bokes) než fantazijným a tvorivým vkladom. S výnimkou časti „Tancujúcich písmen“ a „Pausy“ (č. 19) Schumannov Karneval v jej podaní niesol sa v znamení určitej technickej a výrazovej sedi; voľba temp bola vcelku prijateľná, ale výrazové stvárnenie napovedalo lepšiu školskú produkciu.

Stipendistka SHE **Tatiana Lenková** uviedla sa príkladným predvedením výberu Intermezz zo Suchoňovho Kaleidoskopu. Dokumentovala znamenitú pedagogické vedenie (prof. Macuďzinskí), tvorivé zaujatie a príkladné technické vypracovanie.

So Chopinovou tvorbou sa prezentovali aj dvaja poslucháči vysokých hudobných učilišťa — **Ivan Gajan** (Konzervatórium Moskva) a **Mária Mireková** (VŠMU) — laureátka domácej Chopinovej súťaže v roku 1977. Gajanov výkon (laureát národnej súťaže klaviristov) poznačila určitá nervozita pri spolupráci s dirigentom (O. Berdyjevom). Ani v klavírnom koncerte e mol nezaprel však svoju muzikalitu, ktorá sa prejavovala v množstve krásnych úsekov, v kultivovanosti tónu, v počítaní detailov.

Tónové nedostatky nástroja sa úspešne podarilo prekonať aj **M. Mirekovej**, ktorá podala imponujúci výkon v príkladne vybrúsenom a zasnenom Nocturne H dur a v dramatickej, v koncepcii úspešnej populárnej Balade g mol. Zaujala vyváženosťou fantázie, rozvahy, technickej pohotovosti a zmyslu pre farebné tieňovanie.

Zo sláčikov treba predovšetkým vyzdvihnúť výkon **Jindřicha Pazdera**. V poslednom čase vystupuje veľmi málo, o to napnutejšie sme očakávali dokument výsledkov jeho súčasných moskovských štúdií. Hral sugestívne, suverénne, na svoj vek prekvapujúco zrelo a presvedčivo. Adekvátneho partnera našiel v talentovanom **C. Dianovskom**, ktorého umelecká spolupráca bola príkladná a

lent, muzikalitu a priam fasciujúce možnosti tieňovania tónu zapojil do naštudovania komorne po prvýkrát predvedeného Concertina pre klavír a klavír od E. Suchoňa. Umeleckou rozvahou, inteligenciou, disciplínou a na pár intonačných kazov aj vynikajúcou technikou zaujal aj ďalší klavirista — Zilínčan **Pavol Páčovský**.

Hoboista **Ján Adamus** (Praha) sa presadil ako majster tónu, ktorý citlivo modeluje, artikuluje a tvorí. Má zmysel pre barokový štýl (B. Marcello) i modernu (Parík, Eben). K hlbšiemu vyzneniu jeho výkonu bol by prospel inšpiratívnejší klavírny sprievod (J. Náčovská). Výstupenie **Dagmar Chladnej** (flauta) utrpelo technickou poruchou nástroja, čo sa prejavovalo v technickom i výrazovom dotváraní známej Prokofievovej Sonáty. Z výkonu **Zdeny Odkladalovej** najviac zaujalo stvárnenie 6 metamorfóz na Ovídia pre hoboj sólo od B. Brittena. Je typom citlivej, technicky zdatnej komornej hráčky; chýba jej zatiaľ väčšia uvoľnenosť a pribojnosť výrazu.

Zo spevákov podľa očakávania zaujal **Peter Dvorský**. Výborne spieval na opernom matiné; v priemierovom nastudovaní a predvedení Suchoňovho piesňového triptychu Pohľad do neznáma (Hommage á Friso Kafenda) zaujal aj citlivým zmyslom pre komornejší prejav.

Prijemne prekvapila **Alžbeta Bukoveczká**, ktorá so SF Gottwaldov uviedla Suchoňov cyklus Nox et solitudo. Spievala uvoľnene a aj technicky vyspele. Pre nedostatok dramatickosti výrazu sa jej interpretácia nie vždy zhodovala s našimi predstavami stvárnenia všetkých piesní, ale bola presvedčivá.

Na plnej výške svojich možností predstavil sa na opernom matiné bystrický barytonista **Jaroslav Kosec**. Spieval smelo, pribojne. Vibrato jeho zvúcného hlasu miestami zachádza ešte do tremola a má tiež sklón k nižšej intonácii. Najúspešnejšie si počíval v dramatických úsekoch.

Sopranistka pražského ND **Anna Bortlová** zaujala svojím milým ženským pôvabom, krehkým prejavom, ktorý korešpondoval predovšetkým s Mozartom. Vo vypätých úsekoch chýbal hutnejší výraz a vo výškach pri snahe o dramatickosť jej hlas trochu príliš „drnčí“. Spontánnym a farebným tónom, istotou, dramatickou silou a pribojnosťou presvedčila altistka košického SD **Ida Kiriľová**. Radi by sme sa s týmto vzácnym talentom stretli aj na našej prvej opernej scéne. V ďalšom vývoji by sa mohla však ešte viac sústrediť na vypracovanie jemnejších nuansí. Zilínčanka **Eubica Rybárska** (soprán) demonštrovala dobré školenie, ale ešte sa nedokázala pre zbytočnú snahu drammatizovať dostatočne vyrovnáť s výrazovou problematikou Schubertovej piesne (s klarinetom a klavírom) Pastier na skale, ktorá bola nesporne dramaturgickým prínosom prehliadky. **V. ČÍŽIK**

Klavírne duo **Klaudia Jurkovičová a Eva Palmaiová**.

J. Pazdera Snímky: P. Saský

tvorivo zaangažovaná vo všetkých interpretačných parametroch. Je to už teraz exportné a reprezentatívne komorné duo.

Z kategórie umelcov strednej generácie sa predstavila časťou zo Suchoňovej Sonáty As dur, op. 1 huslistka **Viola Baťagňová**. Zaujala tvorivým elánom a solidným technickým vypracovaním.

Perspektívnym typom zdá sa byť technicky výrazovo nadaný violončelista **Peter Mišejka** zo Zilinského konzervatória. U. staršieho už čelistu **Milana Červeňáka** (aspirant leningradského konzervatória) došlo ku kontraverzii medzi účinnosťou muzikantského stvárnenia a technickým vypracovaním partu. Presvedčivosti hry a celkovej výstavbe obetoval čistotu, ktorá pokulhávala aj v technicky menej exponovaných úsekoch. V súvislosti s tým treba vysoko vyzdvihnúť jeho umeleckého partnera, brnenského klaviristu **J. Smýkala**.

V dejinách Prehliadky je kontrabas ako koncertný nástroj minimálne zastúpený: víťame preto výkon nesporne nadaného a pedantného **Antona Viskupa**, ktorý pomerne hravo zdolával problematiku veľkej menzúry kontrabasu a dokázal sa pri tom úspešne zamerať aj na výrazové stvárnenie skladby.

Akordeonista **Ján Grocký** (košické konzervatórium) dokumentoval prekvapujúcu úroveň technického, artikuláčného a koncepcijného zvládnutia svojho repertoáru (Hatrík). V porovnaní napr. s R. Kákonim a T. Rázcom inklinuje k objektívnejšej interpretácii.

Z piatich dychárov primát patrí nesporne **J. Luptáčikovi**, ktorý celý svoj mimoriadny ta-

Bratislavské dychové kvinteto.

jedna z mnohých možností štartu začínajúcich umelcov — sú dostatočným dôkazom veľkej starostlivosti o talenty, dôkazom vyspelého socialistického školstva i možnosti štúdia nielen na domácich hudobných učilištiach.

Mladí koncertní umelci pozdravili samostatným koncertom (časť zaradením skladieb i na ďalších koncertoch) jubiliujúcich autorov — Leosa Janáčka a Eugena Suchoňa.

Dramaturgia Prehliadky bola pestrá a — zdá sa — poradne i štýlovo šťastne volená. Na piatich komorných koncertoch, jednom matiné operných árií, jubilejnom koncerte k 70. výročiu narodenia národného umelca Eugena Suchoňa, dvoch verejných prehrávkach poslucháčov konzervatórií v Ziline a Košiciach a poslucháčov VŠMU a otváracom orchestrálnom koncerte vystúpilo 22 sólistov, 4 komorné súbory, Štátna filharmónia Gottwaldov s dirigentom Orazom Berdyjevom a 9 klavírnych sprevádzateľov.

Myslím, že interpreti mali relatívne dostatočný priestor na to, aby ukázali talent, množstvo hĺževnatej práce potrebnej na umelecký rast i zodpovedný prístup k akcii, kde sa museli niekedy prispôbiť dramaturgickým požiadavkám. Väčšina umelcov mala možnosť prezentovať sa viac než len jednou skladbou, čím sa podstatne pomohlo objektívnejšie zhodnotiť ich výkon a smerovanie.

Na komorných koncertoch sa predstavili prevažne známi mladí umelci, verejne prehrávky boli zaujímavé plejadou nových talentov, z ktorých iste viacerých stretneme o pár rokov na našom koncertnom pódii. Jubilejný koncert bol ukážkou, že hudobný odkaz národného umelca Eugena Suchoňa

Už tradične usporiadali organizátori Prehliadky besedy o interpretačných výkonoch, ktoré viedol prom. hist. Milan Adamčiak. Zúčastnili sa ich hudobní kritici, ďalší odborníci a interpreti. Dňa 2. VIII. t. r. bola prednáška dr. Václava Kučeru, CSc., tajomníka Zväzu československých skladateľov. Jej téma bola vymedzená na vzťah skladateľa, interpreta a poslucháča. Teoretický pohľad na veci bol vhodným obohatením dní trenčiansko-teplického stretnutia mladých hudobníkov Slovenska. **V. ŽITNÁ**

Azda po prvýkrát v histórii Prehliadky došlo k rovnocennému zastúpeniu jednotlivých skupín. Ťažko povedať, či išlo o zámer usporiadateľov, či o priaznivú zľudu okolností. Nás to však núti opustiť štandardnú hierarchizáciu hodnotenia výkonov — od inštrumentalistov — a začať komornými súbormi.

Bratislavské dychové kvinteto v rámci suchoňovského večera na vynikajúcej úrovni uviedlo pôvodné znenie Serenady op. 5 a v rámci koncertu laureátov medzinárodných súťaží polrecitál. Vekový priemer súboru presahuje tridsiatku a všetci jeho hráči sú členmi niektorého bratislavského orchestra, viacerí sú známymi sólistami. Spája ich cit pre jemne diferencovaný monolitný zvuk, snaha o najúčinnéjšie stvárnenie hudobného obsahu. Je to skutočne profesionálny, v slovenských reláciách svojho druhu špičkový súbor.

Košické kvarteto nastúpilo tesne po výmene primária, ktorým sa stal — namiesto terajšieho sekundistu M. Jirouta — Ján Obšitoš. Tieto zmeny po-

namí skladateľ rozvinul ľúbostný príbeh, vspievajúci sviežimi dievčenskými hlasmi a sólistkami **Lubicou Orgonášovou** a **Betkou Kubánkovou** s opravdivým precítním. Obidva spomínané zbory boli zaradené až na záver, ako kulminácia koncertu, v ktorom najprv **Lúčnica** preukázala svoje vyspelé štýlové ctenie a zvuková jedliatosť v dielach starých majstrov, pričom najväčší úspech zožali v **Monteverdim** a v **Carlovi Gesualdovi da Venosa**.

V ďalšom priebehu večera sme počuli známe a obľúbené kompozície **Dvořáka, Ebena a Martinu** a po nich nasledovali ukážky zo slovenskej tvorby, reprezentovanej tentoraz menami **Klím**,

Ferency, Mikula, Kardoš, Suchoň. Zbor **Lúčnice** v nich skoncentroval svoje najlepšie sily a všetkých poslucháčov zaujal zanieteným prístupom k oživeniu partitúr, sviežosťou výrazu a profesionálnou istotou. Zdá sa — a aj program bol tak zostavený — že umenie **Lúčnice** spočíva v prvom rade na ženskej zložke zboru, disponujúcej skvelými hlasmi, čistotou intonovania a výrazovou poddajnosťou. Možno povedať, že naše (aj v zahraničí tak úspešné) teleso podalo pod vedením **Stefana Klíma** opäť výborný výkon a potešilo svojich priaznivcov, ktorí úplne zaplnili koncertnú sieň v Klariskách. **IGOR PODRACKÝ**

Lúčnica výborne spievajúca

V bratislavskom hudobnom živote si dobré meno získali koncerty v Klariskách, usporiadané Galériou hlavného mesta v spolupráci so Slovenským hudobným fondom. Ich spoločným znakom je uprednostňovanie špičkových slovenských umelcov a potom dramaturgia zameraná na domácu tvorbu a premiérovanie novinek.

Aj pri ostatnom vystúpení speváckeho zboru **Lúčnica** na čele so zaslúžilým umelcom **dr. Stefanom Klímom** sme zaznamenali dve nové zborové kompozície

z pera národných umelcov **Dezidera Kardoša** a **Eugena Suchoňa**. Kardoš sa v **Ľúbostných a dievčenských hrách** opäť, tak isto ako na začiatku svojej tvorivej cesty, inšpiroval východoslovenským piesňovým bohatstvom. Suchoň napísal majstrovské dielo, poému **Povej, vetrik**, neobyčajne presvedčivú a kompozične zvládnutú, ktorá rozhodne patrí medzi to najlepšie, čo Suchoň v zborovom zánri priniesol. Po nostalgickom úvode sa stredný diel rozospieva vo vášnivej kantiléne a opäť utíši — v skratke pred

... aj o vystúpeniach na Svetovom festivale mládeže a študentstva na Kube so sólistami baletu SND M. Černou a P. Vokounom

Už pred začiatkom novej divadelnej sezóny bolo v baletných skúšobniach SND rušno, aj keď tu ešte tanečný život nepulzoval naplno. Ale tanečník nemôže vypadnúť z rytmu tréningov, musí byť v ustavičnej kondícii. A tak sme sa stretli aj s mladými sólistami baletu našej reprezentačnej scény Michaelou Černou a Pavlom Vokounom (na snímke) a prizvali sme ich na rozhovor na aktuálne témy pre nás i pre nich.

V lete reprezentovali československé baletné umenie na Svetovom festivale mládeže a študentstva v Havane, a tak prekypovali dojmami, o ktoré sa chceli s nami čo najskôr podeliť. Svoje zážitky a spomienky vzájomne doplnili, z dialogu bol trialóg, ktorý však vyznel ako zaujímavá beseda dvoch zainteresovaných partnerských strán.

Balet je umením mladých

M. Černá a P. Vokoun v Čajkovského Labutím jazere. Snímka: J. Vavro

Začneme vari tou rozohranou, roztancovanou, rozospievanou a rozíhnanou Havanou.

Všetci Kubánci majú talent pre pohyb, každý má hudbu, spev a rytmus v tele. Idete nočnou Havanou a na ulici vyhrávajú na každom rohu amatérske džezové skupiny, alebo ich folklórne orchestre, ozaj kvalitnú hudbu. Len pre ilustráciu: kráčame ulicou, vtom nás ktosi náhodne spoznal z našich tanečných vystúpení, povolal nás na improvizované pódium, hudobníci nám uvoľnili svoje miesta, rozdali nám instrumenty, dirigent udal rytmus a my sme „hrali“ a oni tancovali — a potom sme si úlohy vymenili za veľkého nadšenia celého okolia, ktoré nám vďačilo, že sme prispeli do programu. Kubánci ide popod oblož, z ktorého znie hudba z rozhlasu a už ho to „berie“, prispôsobí krok rytmu, ktorý má v sebe a o chvíľu mu celé telo hrá. O popularitu nás, čo sme vystupovali na kultúrnych podujatiach našej delegácie, sa staralo aj naše kultúrne stredisko, ktoré vydávalo časopis pre festival v rozličných rečiach. Raz bola naša snímka na titulnej strane, a tak nám Kubánci nie raz týmto časopisom kývali. Vidno, že nie sú k ničomu ľahostajní, že si všimajú všetko, čo žilo festivalom a vo festivale.

Je už v ľudskej povahe, že každý pri kontakte s iným prostredím snaží sa v ňom hľadať i to, čo súvisí s jeho profesiou či záľubami. Aké kontakty a aké skúsenosti ste nazbierali v kubánskom baletе?

Festival bol nabitý programom a uzavreté priestory, kde boli i baletné predstavenia, primálo na to, aby mohli vyhovieť dopytu. Prírodné, každý, kto sa len trochu vyzná v baletnom umení, pozná svetoznámy súbor kubánskej „bohyně“ tance Alicie Alonsovej, ktorá je na Kube nesmierne uznávaná a veľmi obľúbená a má veľa fanúšikov. A to sa prejavuje aj na baletných predstaveniach. Videli sme iba ich Leukoniho

klasický balet Večerný sen, ktorý poznáme aj z našej televízie, koncipovaný na variácie, v ktorom boli výkony sólistov vynikajúce. Dopravné komplikácie nám spôsobili, že sme sa druhý raz na baletné predstavenie nedostali, hoci sme mali aj lístky. Kubánskych tanečníkov poznáme aj z hostovaní, rozličných súťaží a nadviazali sme s nimi priateľské kontakty. Klasický balet je odlišný od ich domény — folklórneho baletu. Ale kubánski tanečníci sú fantastickí, vedia skrotiť svoj temperament do klasickej formy a dosahujú špičkové výsledky popri baletе sovietskom a americkom.

Pravdaže sme sa zaujímali aj o vystúpenia bratislavskej baletnej dvojice v oficiálnych i neoficiálnych programoch festivalu.

V centre našich „povinností“ bol gala-koncert v divadle Mella, pripomínajúcom more. Lóže sú stavané tak, že pôsobia ako vlny — len javisko je trocha šmykľavé. Tancovali sme vlastný program na hudbu M. Vargu, v choreografii Eleny Zahorárovej, pedagogičky baletu SND. Bolo to šesťminútové číslo, koncipované ako abstraktný balet na revolučné motívy. Okrem toho sme mali krátky výstup na Dvořákovu Humoresku, pri ktorom nás sprevádzali M. Lapšanský a Č. Pavlík, bolo to akési ľudobtné duo. V závere nášho programu spievalo a tancovalo celé javisko a pridal sa aj hudisko. Okrem toho sme vystupovali v kluboch niektorých národov, predovšetkým v našom. Dva razy sme hostovali u Sovietov, nezabudnuteľné bolo naše vystúpenie na krásnej lodi, ktorou prišli na festival. Jedno vystúpenie sme pripravili i pre našich „domáccich“, kde sme bývali a prijímali zážitky máme aj z rozličných diskoték, kde sme museli predtancovať.

Čo znamenajú pre vás kubánske stretnutia?

Predovšetkým sme sa zoznámili s mnohými umelcami celého sveta, ale aj s tými našimi. Pre tanečnú profesiu bude iste cenným prínosom atmosféra kubánskeho temperamentu, ktorý budeme môcť v svojej práci zúžitkovať, napríklad hneď v budúcej sezóne SND — v Sčedrinovej a Bizetovej Carmen; veď kubánsky a španielsky temperament sú si veľmi blízke! V Havane sme získali predstavy o tom, ako má spontánny tanec vyzerať, že treba doň dať naozaj všetko.

Mohli by ste niečo povedať o vašom spoločnom tanečnom životopise?

Poznáme sa z pražského konzervatória, súťažili sme najprv v Bratislave, kde sme neskôr nastúpili angažmán. Zo SND sme boli na súťažiach v Moskve a v Tokiu, hosťovali sme v Labutím jazere v Gdaňsku, na Dňoch Bratislavy v Kyjeve a z domácich scén v Brne, niekoľko koncertov — aj s L. Vaculíkom z baletu SND — sme absolvovali vo Viedni. Pre budúcu sezónu nás čaká vstup do inscenácie Bachčisarajskej fontány (Zaréma a Girej — pozn. red.) a tancovanie v našom repertoári: v Labutím jazere, v Giselle, v Popoluške i v opernej inscenácii Aidy.

Posledná otázka patríla možnosťam uplatnenia sa mladých v baletе SND:

Je príjemné, že v súbore SND je hodne mladých. Nazdávame sa, že v porovnaní s inými divadlami majú u nás mladí aj hodne príležitostí, čo je veľmi sympatické a pre nás výhodné. Balet je umenie mladých a aby sa osvedčili, musia

GRAMORECENZIE

Licenčný Gulda...

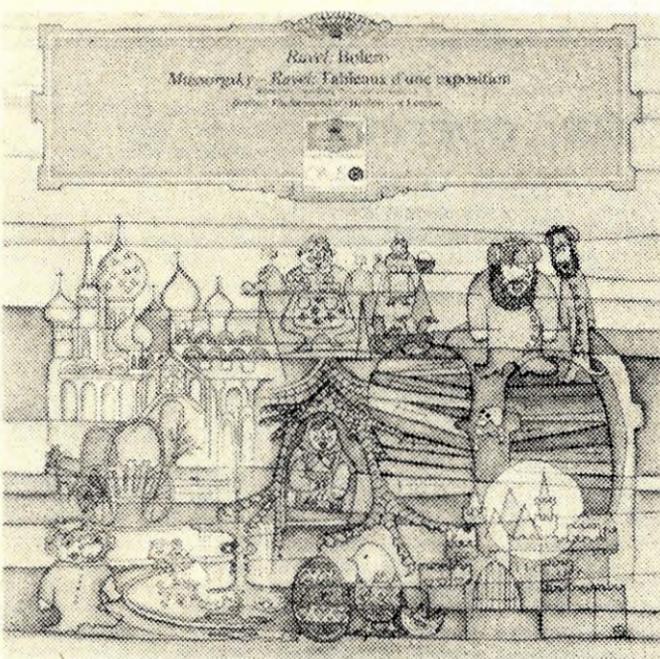
FRIEDRICH GULDA hrá klavírne sonáty L. v. Beethovena
© OPUS-AMADEO, Stereo
9111 0325, 9111 0372, 9111 0609, 9111 0610

Zatiaľ 12 klavírných sonát L. v. Beethovena predložil bratislavský OPUS záujemcovi o interpretačné umenie Friedricha Guldu. V licenčnej spolupráci s viedenskou firmou AMADEO sa bude pokračovať, a tak je nádej, že postupne si diskofilovia zhromaždia ucelený (nie lacný) komplet, ktorý je tematicky, obsahovo, úrovňou hudobno-zvukovej realizácie, ale aj výtvarne zjednotený v pozoruhodný dramaturgický čin. Štyri veľké stereoplatne predkladajú tento repertoár: Sonáta quasi una fantasia cis mol, op. 27, č. 2; Sonáta pre klavír B dur, op. 22; Sonáta pre klavír f mol, op. 57; Sonáta

B dur, op. 106, č. 29; Sonáta E dur, op. 109, č. 30; Sonáta f mol, op. 21, č. 1; Sonáta As dur, op. 22, č. 12; Sonáta F dur, op. 54, č. 22; Sonáta E dur, op. 141, č. 9; Sonáta G dur, op. 142, č. 10.

Friedricha Guldu sme počuli v Bratislave hrať „naživo“ pred tromi rokmi — ukážku z Beethovena, ale najmä Mozarta. Fascinoval samozrejmosťou, prirodzenosťou, zdanlivou nekomplikovanosťou, nonšalantnosťou a eleganciou prejavu, vrátane tónovej kultúry a iskry, ktorá sa nezískava žiadnym poučením a odporovaním, ba ani skúsenosťou: prosto je, aby zapájala z pódia i publikum. Gulda si vyslúžil v spoločnosti pomenovanie „enfant terrible“ — snáď pre nekonvenčnosť, s ktorou sa zaujíma o mnohostran-

nosť hudobnej výpovede v rôznych žánroch, troška i pre púzu, s ktorou predstupuje pred obecenstvo... Ale akonáhle položí ruky na klávesy, póza sa stratí, zmení na pocit, že hrá súčasník, jeden z nás — pravda, keby sme to dokázali. Tak to bolo na Bratislavských hudobných slávnostiach — akosi podobne v nás rezonuje jeho osobnosť aj po poslednej obrátke recenzovaných gramoplatní s Beethovenovými sonátami z rôznych rokov, odlišnej náročnosťou a výpovede. Štyri realizačné pokusy (činy) o nový pohľad na klavírny odkaz Beethovena v doterajšej Guldovej umeleckej ceste iba potvrdzujú, že v danom prípade nejde o niečo definitívne, uzavreté, že interpretácia je tiež jednou zložkou neustáleho pohybu vpred, ktorý objavuje nové krásy — často možno jednoduchšie a priamejšie, než boli tie, ktoré nás očarili nie tak dávno. Počúvame teda prebratú štvrtú realizáciu Guldovho zápasu s „hudobnými esejami“ Beethovena — a výsledná rezonancia sa dá tmočiť snáď najstručnejšie ako odstraňovanie zafixovaných predstáv o skladateľovi a jeho vnútri, ktoré do nás roky vtláčala romantická literatúra, ba i historiografia, ešte i dnes utešene kvitnúca v nových súvislostiach. (Tu mi nedá nespomenúť v letnom cykle ARS FILM-u videoné dielo východonemeckej produkcie „Beethoven“, priam tragická ukážka toho, ako by sa nemal — najmä dnes — predstavovať skladateľ, jeho osobnosť, umenie, vnútorný zápas o vyjadrenie hudobných myšlienok.) Je paradoxné, že Beethoven — nie čudáka, ale komplexovanú, zložitú, múdru, i keď nie vždy šťastnú osobnosť nám prezentuje práve gramofónová nahrávka. Vlastne — nie je to ani také podivné: autor vždy hovorí cez svoje dieło, najmä ak nájde adekvátneho interpreta. V hre Guldu je po obsahovej stránke zdôvodnenie hĺbky šťastia i životných zápasov: a pritom bez módnjej suchopárnosti, chladu a prílišnej objektivizácie. Je to plnokrvná, šťavnatá a ničím neopísateľná hudba.

... a Karajan

HIFI KARAJAN
© OPUS-DEUTSCHE
GRAMOPHON, Stereo 9110 0565

Herbert von Karajan diriguje BERLÍNER PHILHARMONIKER s dielami: M. P. Musorgského: OBRÁZKY Z VÝSTAVY M. Ravela: BOLERO
© OPUS-DEUTSCHE
GRAMOPHON, Stereo 9110 0564

Priznám sa, z dvoch ponúk nutých karajanovských platní

Berlínskymi filharmonikmi, plne vítam iba tú druhú: s Musorgského Obrázkami z výstavy v Ravelovej inštrumentácii a Bolerom M. Ravela. Pre vzorovú dramaturgiu, logiku, ucelenosť vydavateľského zámeru, v ktorom dominuje predovšetkým umelecký cieľ — až potom zreteľ na kúpnu silu diskofilov. Nie, neznamená to, že by Karajanov dirigentský kumšt bol menší v pôle-méle, aké ponúka platňa HIFI KARAJAN

(ináč — jedna zo série, ktoré vydáva Deutsche Gramophon z najúspešnejších nahrávok dirigenta). Karajan je — po pravde — veľký aj v „populárnych drobnostiach“ majstrov, ktoré — ako bonbóniky — ponúka svojim čitateľom: tu z tvorby Čajkovského, Johanna Straussa, tam zase Wagnera, alebo v perfektne interpretovanej ouvertúre z Fidelia. Ibaže sladká chuť zostáva chtiac-nechtiac vo vnútri poslucháča — súčasne s otázkou: išlo realizátorom viac o zisk duševný, či hmotný? A táto pochybnosť akosi oslabuje dojem z platne, kde okrem už spomenutej beethovenovskej nahrávky je i ukážka z Valkýry, Luskáčika, Coppélie, Netopiera a Cigánskeho baróna. Oboznámili sme sa teda i s takýmto Karajanom — možno však stojí za úvahu, či v tom pokračovať pre naše potreby — a možno i vkus.

Naproti tomu interpretovanie autorskej dvojice Musorgský — Ravel zostáva bez akejkoľvek diskusie: i s vnútením myšlienky, koľko podobného (nie je to absurdné...) má v sebe taký Gulda a Karajan. Vonkajšie legendy zakrývajú (žiaľ, nepoučeným príslne) hudbe oddanú osobnosť, ktorá odokryva predovšetkým autorský zápis, jasnosť koncepcie, čistotu a priehľadnosť rukopisu, vnútorné napätie, bez vonkajšej okázalosti. Guldovi slúži k tomuto cieľu klavír — Karajanovi vynikajúco hrajúci Berlínski filharmonici, priam čarovne zvukovo vyladení aj zásluhou vynikajúcich technických parametrov.

T. URSÍNYOVÁ

dostať priležitosť. Skúsenosti sa totiž získavajú iba tak. Máme v našom súbore dobré podmienky pre prácu, nemáme faž kosti keď chceme ísť na súťaž alebo hosťovania — a to je príjemný pocit. Vedenie nám chce pomôcť a vychádza nám v ústrety.

Prípravil: —mg—

COLLEGIUM MUSICUM POSONIENSE v NDR: V dňoch 4.—18. júna t. r. bol v Gothe slávnostný týždeň na počesť 200. výročia smrti nemeckého herca Conrada Ekhofa, zakladateľa nemeckého divadla. Súčasne s ním, na zámku Friedenstein pôsobil vynikajúci český skladateľ Jirí Benda (1750—1778). V rámci slávnostného týždňa v Gothe vystúpilo niekoľko súborov, medzi nimi Nemecké divadlo z Weimaru, Štátny symfonický orchester Durínska, Mestské divadlo z Erfurtu a iné telesá. Na záver spomenutého týždňa v Gothe koncertoval i komorný orchester bratislavských pedagógov Collegium musicum Poseniense pod taktovkou Júliusa Kowalského. Koncert sa opakoval i v priestoroch historického zámku Ohrdruf, kde žil J. Chr. Bach.

V Bayreuthu sa na prvý pohľad veľa nezmenilo od veľkorysých oslav pred dvoma rokmi, kedy si umelecký svet pripomenul 100 rokov existencie tejto centrálnej wagnerovskej rezidencie. I tohto roku tvorilo dominantu podujatia Boulezovo naštudovanie Prsteňa Nibelungov, takmer s tými istými speváckymi ako pred dvoma rokmi — len v niektorých menších úlohách boli zmeny. A predsa sa všetci zmenilo, nielen na predstaveniach, ale i v štruktúre obecnosti. Stúpil počet festivalových hostí z Francúzska, Japonska a USA. Najmä Francúz ako by si objednal celý Prsteň Nibelungov v dňoch od 7. do 14. augusta. Kedysi vo Francúzsku odmietaný Wagner prežíva tu renesanciu a Francúz — ako som videl — Wagnera už dobre poznajú a vedia ho aj kriticky komentovať. Japonci úplne plánovite „hltajú“ všetko cenné zo starého kontinentu, a tak nečudo, že si tento drahý zájazd dovolili celé veľké skupiny a na diskusiách patrili dokonca k najaktívnejším. Navyše — obecenstvo sa demokratizuje, viac je zastúpená mladá generácia, stredné vrstvy a vôbec ľudia, ktorí sem pricestujú zo záujmu a nie z iných pohľadov.

Čosi sa však zmenilo i na samotnom Prsteň Nibelungov. Pred dvoma rokmi niekoľkokrát vypísaná réžia Patrica Chéreaux sa dnes prijíma pokojnejšie. Napiska sa už jeho celkovému poňatiu, ale len na niekoľkých miestach, kde si buď dovolil „sexuálny pohľad“ na niektoré vzťahy osôb, alebo príliš naturalisticky rieši smrť protivníkov (napríklad keď jeden z obrov zabíja druhého). Vcelku si obecenstvo zvyklo na jeho revolučné pochopenie Prsteňa Nibelungov (ktoré je v zhode s Wagnerovými predstavami) a vedenie festivalu tiež podporuje Chéreauxov výklad a hovorí, že to dokazuje životnosť Wagnerových javiskových diel a možnosť z nových uhlov vysvetliť jeho filozofiu. Navyše niektorí obsadení umelci teraz ešte hlbšie prenikli do Chéreauxovej koncepcie. Zvlášť sa mi to zdalo u Brünhildy a Wotana, kde pred dvoma rokmi nebolo toľko nuansí a najmä dramatických gradácií. Tiež Boulezov di-

rigentský výkon je oveľa prepracovanejší. Čítal som vo viacerých novinách, že za dva roky sa Boulez dopracoval na ozajstného wagnerovského dirigenta, ktorého výkon možno dnes merať slávnymi wagnerovskými dirigentmi menami. Pravda, Boulez si ponechal svoje impresionistické ctenia Wagnera, len ešte viac zrýchlil niektoré scény, čo pravda, nie je na škodu výsledného estetického dojmu. Kvalitný orchester, zložený zo špičkových umelcov európskych orchestrov, presne realizuje Boulezov záměr a zvlášť niektoré sóla vyzneli teraz estetickyšie a sugestívnejšie.

Ako vždy sú bayreuthské predstavenia stavané na špičkových sólistoch, medzi ktorými t. r. zvlášť vynikala svetoznáma Gwyneth Jonesová (Brünhilda). Akoby obrovské priestory divadla ani najmenej neohraničovali jej prekrásny nosný hlas, naviac dokonale skĺbený s výbornou výslovnosťou a zvláštnym až lingvistickým darom pre zmysel každého slova a každej vety. Táto sopranistka vyšla z celého sólistického zboru najúspešnejšie, najmä keď tenorista René Kollo bol v Siegfriedovi absolútne indisponovaný a svoju úlohu len hral (spevácky zaskočil Američan Jean Cox), za čo, pochopiteľne, mu obecenstvo nebolo ani najmenej vďačné a na záver, keď sa ukázal pred oponou, sa v divadle pískalo (údajne to v Bayreuthu spravil niekoľkokrát). Legendárny Wotan Donald McIntyre vytvára túto postavu s nevšedným umeleckým kludom, ako by si bol istý každým tónom, každou frázou, dokonca všetkými božskými istotami, ktoré v sebe ako postava reprezentuje. Má k tomu i od prírody zamatový hlas, schopný širokého dynamického rozpätia, jemných dynamických kultivácií, pričom však je to hlas dostatočne silný, aby ozaj naplnil veľké priestory bayreuthskej scény. Mimeho spieva už viac rokov Heinz Zednik, ideálne spájajúci vo vokálnom i hereckom vyjadrení celú protipólnosť tejto postavy, jej ironiu, schopnosť spájať sa vždy so silnejším, umenie vyčkávať v situáciách i „rozhodnosť“, ktorá vie energicky vystúpiť, keď je už všetko rozhodnuté. Zed-

nik je veľmi populárny, a tak sa obecenstvo na tejto postave nielen baví, ale vie ho aj po zásluže oceniť. Hlavnú postavu obra spieva Fin Matti Salminen, ktorý len posilňuje finsku „inváziu“ do Bayreuthu. Zdá sa, že voľba umeleckých organizátorov predstavení je tu správna, nakoľko prekrásny hlas tohto umelca a nevšedné hlby (pripomínajúce sovietskych basistov) obecenstvo na patričných miestach správne oceňuje. Zvlášť zážitok som mal zo všetkých vystúpení ôsmich Valkýr, ktoré nielen vokálne excelujú, ale i herecky tieto scény vychádzajú plnšie ako pred dvoma rokmi. Každá z nich je poprednou sólistkou svetových scén, a preto nečudo, že je to veľký vokálny koncert, podfarbený prestížou jednotlivých speváčok.

Ziaľ, iné predstavenia okrem Prsteňa Nibelungov som nepočul, ale veľmi nadšene prijala kritika nové naštudovanie Blúdiaceho Holanďana a bez výhrad privítali odborníci i niektorých nových spevákov v Majstroch speváčok a Parsifalovi.

Bayreuth je vždy veľký umelecký zážitok. Odborné analýzy sú vzorovým príkladom, ako zväštit poslucháča do zložitosti Wagnerovho umeleckého myslenia, tlačové besedy sú príkladne svojou otvorenosťou a náročnosťou a rôzne iné príležitostné stretnutia s umelcami a svetovou hudobnou kritikou tiež dávajú priestor zorientovať sa v estetickom myslení druhej polovice 19. storočia. Podstatne sa za dva roky rozrástla i odborná wagnerovská literatúra, pribudli nové knihy o jeho estetickom myslení a začínajú sa už objavovať i polemické hlasy proti pokrokovému výkladu Patrica Chéreaux. Je pochopiteľné, že ideoví oponenti tento výklad nemôžu prijať, preto hľadajú rôzny podzmysel, chcú viac zdôrazňovať pangermanizmus Wagnera, avšak často nemajú dostatočné argumenty, a tak tábor prívržencov francúzskeho režiséra a ich výklad Wagnera je zatiaľ bližší našim predstavám.

ZDENKO NOVÁČEK

Zo zahraničia

Vo výše 200-ročnej histórii Veľkého divadla v Moskve uviedli koncom minulej sezóny po prvýkrát Bartókovo jednoaktovku Hrad kniežata Modrofúza. Dielo naštudoval a prvé predstavenie dirigoval János Ferencsik, scénou vytvoril Gábor Forray, réžiu mal András Mikó. Režisérsko-inscenačná dvojica bola tvorcami aj budapeštianskej inscenácie v r. 1971. Moskovská verzia vychádza z úplne odlišnej koncepcie. Titulnú postavu Judith spieva Jelena Obrazcovová, Modrofúza — Jevgenij Nesterenko.

V talianskom meste Treviso na scéne Teatro Comunale usporiadali aj tohto roku tradičnú spevácku súťaž, ktorá nesie meno slávnej Toti dal Monteovej, koloratúrnej sopranistky svetového mena. Jedinečný charakter tejto súťaže je v tom, že sa adepti zúčastňujú konkurzu s naštudovanými speváckymi partmi hlavných postáv určených diel, ktorými tentoraz boli dve populárne veristické jednoaktovky — Komedianti a Sedliacka časť. Súťažilo sa v štyroch kolách. Prvú cenu za spevácko-herecké stvárnenie Santuzze udelili Maďarka Gabrielle Szamadóovej a Talianke Beatrici Biancovej.

Kompozičné dielo cisára Leopolda I. propaguje rakúsky muzikológ a hudobník René Klemencic so svojím súborom barokových nástrojov. Tento umelecký vedúci Viedenského barokového súboru mal úspech aj v Cannes, kde uviedli film o Moliérovi, ku ktorému spomínaný ensemble nahral výborným spôsobom barokovú hudbu.

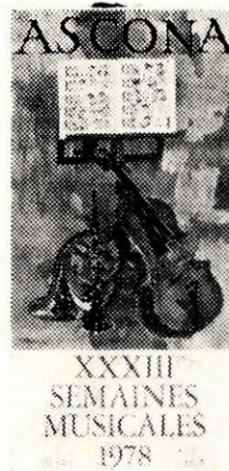

New Opera Company a English National Opera pripravili v Londýne premiéru diela Bohuslava Martinů „Julietta“ (viď foto). Silný dojem, ktorý toto dielo zanechalo u londýnskych divákov, zaznamenali mnohé kritiky, medzi nimi aj z pera Ernesta Brandburyho, ktorý v Yorkshire Post napísal: „Stav, v ktorom odchádzal divák, očarovaný z neobyčajného a pamätného operného večera, bol — oslnenie nad dielom a jeho reprodukciou“. Hudobne Juliettu naštudoval veľký propagátor českej hudby Charles Mackerras. Na snímke záber z predstavenia, ktoré hudobne naštudoval Charles Mackerras.

Gidon Kremer, sovietsky huslista, ktorý sa teší veľkej obľube na západných hudobných festivaloch, využíva svoju popularitu na to, aby oboznámil konzervatívne obecenstvo aj so súčasnou sovietskou hudbou. Do recitálového programu v Salzburgu zaradil napríklad husľové diela D. Sostakoviča a A. Schnittkeho.

Japonský hudobný život sa zaujíma nielen o európskych veľkánov klasicizmu a romantizmu, ale oboznamuje publikum aj s menšími majstrami. V Tokiu uviedol súbor Shitsuni Opera Corporation operu G. A. Lortzinga „Skúška na operu“. Berlínske requiem od Kurta Weilla zase hrá Ensemble Vent d'Orient.

Štátne hudobné vydavateľstvo vo Varšave vydalo v edícii dokumentov korešpondenciu K. Szymanowského s nakladateľom Universal Edition vo Viedni. Listy majú o. i. význam pre štúdium vtedajších edičných pomerov.

V programoch 33. ročníka hudobného festivalu vo švajčiarskej Astone vystúpi o. i. s beethovenovským programom český huslista Josef Suk a klavirista Jan Panenka. Hostom jesenného festivalu bude tiež Janáčkova filharmónia z Ostravy, ktorá uvedie za spoliučasti Pražského filharmonického zboru janáčkovský program.

Schubertov rok sa dôstojne oslavuje v Rakúsku, pričom támojšia kritika charakterizuje dielo tohto skladateľa ako odkaz biedermeiera. Iba klavirista Paul Badura-Skoda ho interpretuje ako typickú záležitosť klasicizmu. Svoje názory podčiarkuje tiež hudobno-vednými štúdiami.

Poľský skladateľ, dirigent a publicista Jerzy Młodziejowski z Poznane oslavil 50 rokov verejnej činnosti. O. i. je známy svojím obdivom k Tatrám, ktorým venoval viaceré publikácie.

V rakúskom Linzi bude Brucknerov festival (3. 9. — 1. 10. t. r.).

Známy hudobný festival v Bregenzi bol od 20. júla. V jeho dramaturgii bolo 5 symfonických koncertov, na ktorých — ako každý rok, účinkovali Viedenský symfonici. Programy obohatili piesňové recitály A. Rothenbergerovej, H. Preya a C. Bergonzioho. Už tretí raz od vzniku festivalu uviedli na javisku, umiestnenom na hladine Bodamského jazera, romantickú operetu Tisíc a jedna noc od J. Straussa.

V Salzburgu — paralelne s hlavným festivalom — usporiadajú už niekoľko rokov tzv. Scénu mladých. Táto akcia má (za nízke vstupné) poskytnúť hodnotné umenie — od džezu, cez kabaret, až k vážnym koncertom. Tohto roku vystupoval na siedmich večeroch rôznych hudobných žánrov rakúsky pianista F. Gulda a na zvláštnom koncerte sovietsky umelec S. Richter, Gidon Kremer sa tak nadchol myšlienkou koncertov, že svoj recitál (mimo pôvodného plánu organizátorov) hral pre mládež — a to bez honorárových požiadaviek.

Autor prvej českej operety

Počiatok i prvý úspech operety v polovici 19. storočia patria Francúzsku (J. Offenbach a ďalší), druhým centrom jej rozvoja bolo Rakúsko (J. Strauss, F. v. Suppé, K. Millöcker), ku ktorým sa neskôr pridali maďarskí skladatelia (F. Lehár a E. Kálmán). V českej a slovenskej operetnej tvorbe sa nám objavia predovšetkým mená Oskar Nedbal a Rudolf Friml. Prvá česká opereta však vytvoril skladateľ Karel Bendl a mala názov „Indická princezná“. Ako pôvodná česká novinka sa veľmi páčila a bola s úspechom predvedená, avšak ďalšie operety iných autorov ju zatienili.

Karel Bendl (16. III. 1838 — 20. IX. 1897) pochádzal zo zámožnej rodiny, mal možnosť dokonalejšej štúdiovej prípravy na umeleckú dráhu. Dvadsaťštyriročnému skladateľovi naštudoval pražskí

Hlahol dvojspev „Přilítlo jaro zdaleka“ a odvtedy nebolo koncertu, či inej hudobnej akcie Hlaholu (v ktorom pôsobil v rokoch 1865—1877 ako zborník), aby sa na jeho programe neobjavilo Bendlovo meno. Mnohé jeho zborové skladby sú dodnes v repertoároch speváckych telies.

Bendl pomerne veľa cestoval. V Paríži poznal tzv. veľkú francúzsku operu. Podľa jej vzoru skomponoval v r. 1867 na libreto sotva dvadsaťročnej Elišky Krásnohorskovej podľa Bulwerovej novely operu „Lejla“ a mal s ňou úspech, aký nedosiahla žiadna z jeho ďalších desiatich oper. „Lejla“ znamenala vo vývoji českej opery dôležitý krok, avšak dnes — ako hovorí Anna Hostomská — „má už iba dokumentárny význam, ako dôkaz toho, že dielo, hoci v svojej dobe veľmi úspešné, ale zá-

vislé na cudzích vzoroch a vplyvoch a nevychádzajúce z domácej tradície a zdrojov, nemôže zostať trvalou súčasťou národnej kultúry. Má význam ako dôležitá skúsenosť českej opery s cudzími smermi, ako dôkaz, že česká hudba sa musí uberať cestami smerujúcimi k ľudu, k jeho životu a cteniu“.

Pod bezprostredným vplyvom Smetanovej Predanej nevesty a jej úspechu vznikla prastará národná opera na text Karla Sabinu „Starý ženich“, v ktorej síce Bendl podáva niekoľko pôvabných obrázkov, ale nedokázal dať dielu hlbší hudobný podklad. Podobnými chybami trpia i jeho ďalšie spevoohry „Karel Škréta“ a „Dítě Tábora“. Len v opere „Švanda dudák“ (text Jaroslav Vrchlický) vystihol Bendl národný tón. Opera však nebola Bendlovým najplastejším vyjadrovaním žánrom. Rozsiahla zborová tvorba, veľké množstvo piesní a kantátových diel tvoria hlavnú časť jeho diela.

A. J. RYCHLÍK

SFZ v Lyone a Linzi

Príležitosť podieľať sa na baletnej realizácii scénického oratória Oidipus rex od I. Stravinského v Lyone sa naskytla mužom Slovenského filharmonického zboru. Uvedenie Oidipa na poprednej scéne „Auditoria Maurica Ravela“, ktorá je architektonicky najmodernejším divadlom Francúzska, umelecké vedenie päť rokov odsúvalo len preto, že nemohlo nájsť (hoci majú svoj vlastný operný zbor!) interpreta vokálnej zložky. Choreograf M. Sparenblek vytvoril na priestranom javisku mnohovýrazný audiovizuálny celok obdivuhodnej harmónie. Dôvtipne koncipoval statické zložky — sólistov na samotných paneloch, zbor vo vlastnom bloku mimojaviskovej úrovne a dynamickú zložku — balet rozložil do plochy javiska, kde vložil do pohybovej akcie, predovšetkým do sólistickej dvojice Oidipa a Jokasta všetku fantáziu svojich predstáv o dejí jednej z najúchvatnejších drám gréckej mytológie. Majstrovská dokonalosť každého pohybového detailu a etud, sólistov i ensemblev bola údivujúca; možno hovoriť priam o virtuóznom prepise spievaného deja do baletnej kreácie. Režijné zábery podporovali i svetelné prúdy rôznych farebných odtieňov, prostá výprava scény a tragike deja primerané kostýmy účinkujúcich. V osobitnom kužeľe svetla sa nad všetkým výrazne vypínal speaker — komentátor deja,

jedine civilne znejúci hlas, ktorý drastickosť deja pôsobivo približoval ľuďom nášho veku.

Spätosť umeleckých zložiek v scénickom predvedení tohto slávneho Stravinského oratória je tak tesná, že ťažko hovoriť o nejakej nadradenosti niektorej z nich. Možno však hovoriť o úrovni technickej interpretácie a tá bola vo všetkých reprezentatívna. Mužský zbor SF dostal veľké ocenenie predovšetkým zo stránky umeleckého vedenia lyonskej opery, dirigenta a baletných umelcov. Zo stránky publika si vyslúžila na všetkých predstaveniach nadšený potlesk a kritika písala o „...obdivuhodnej umeleckej falange mužov z Bratislavy“.

Mužská časť SFZ, posilnená mužmi Bratislavského komorného zboru sa zúčastnila v Linzi na koncertnom predvedení opery Sámrať bohov od R. Wagnera. Umelecké vedenie Brucknerhausu uviedlo v priebehu štyroch rokov celú dramatickú tetralógiu Prsteňa Nibelungov. Sámrať bohov uviedli (3. VI. t. r.) s poprednými wagnerovskými sólistami (Berit Lindholmová, Jess Thomas, Rudolf Holtenau, Karl Ridderbusch, Hannelore Bodeová a ďalší), s mužským zborom SF a Mnichovskou filharmóniou, ktorú dirigoval Kurt Wöss. Bratislavskí hostia dostali pozvanie na ďalšie uvádzanie Wagnerových oper čo je len dôkazom uznania technickej vyspelosti a umeleckej kvality tohto telesa.

J. DANISOVSKÝ

IGOR VAJDA:

Suchoňova operná tvorba

V zostave zborov, ktorá sa vytvorila na tohtoročnom VIII. medzinárodnom podujatí v Debrecíne (10.—15. júl) získal Bratislavský komorný zbor s dirigentom Ladislavom Holáskom opäť cené umiestnenie, a to nielen pre slovenské, ale aj pre československé zborové spevácke umenie. Umiestnil sa v hlavnej kategórii — kategórii tvorby 20. storočia za víťazom zo ZSSR: Novosibirským akademickým zborom s dirigentom Borisom Povznerom a vyspieval II. cenu, ktorú porota rozdelila ešte medzi ďalšie dva zbery maďarské — Nevelök háza

Bratislavský komorný zbor úspešný

Naši speváci v slávnostnom sprievode, ktorý usporiadali organizátori pri príležitosti debrecínskej súťaže. Snímka: V. Háek

kamarakórusa z Pécsu s dirigentmi L. Dobosom a A. Tillaiom a Könyűpári Minisztérium Bartók kórusa z Budapešti s dirigentom F. Sapszonom. III. cenu neudelili.

Hodnotu II. ceny Bratislavského komorného zboru (BKZ) zvyčajne navyše história debrecínskej súťaže a doterajšia československá účasť na nej. Do roku 1974 (podujatie sa uskutočňuje každý druhý rok) išlo o prehládokový festival. Vtedy usporiadatelia zaviedli malé kvalitatívne triedenie zborov udelením troch diplomov za účasť. V roku 1976 sa po prvý raz súťažilo o ceny. Český zborový spev vtedy reprezentoval Kůhnov miešaný zbor a získal III. miesto v hlavnej kategórii a zvláštnu cenu. Zo Slovenska spieval Ústredný spevácky zbor maďarských učiteľov v ČSSR, ale pre krátkosť termínu (o jeho účasti sa rozhodlo neskôr) súťažil len v kategórii folklóru a získal III. cenu. (Bola to už druhá účasť tohto zboru v Debrecíne; ako ďalšie slovenské telesá boli na tomto maďarskom podujatí Spevácky zbor slovenských učiteľov a Detský spevácky zbor z Trnavy.) Tohto roku ČSSR reprezentovali dva zbery: okrem bratislavského — Zbor moravských učiteľov s dirigentom Aloisom Veselým. Tomuto zboru sa veľmi nedarilo. Domnievame sa, že napriek muzicistickému dirigentu nezapôsobil dramaturgia a hlasový prejav — najmä s nevyrovnanosťou sopránovej skupiny.

Väčšina medzinárodných súťaží zborového spevu má hlavnú kategóriu vyprofilovanú na určité štýlové obdobie. Organizátori debrecínskej súťaže zamerali túto kategóriu na tvorbu 20. storočia. Vychádzajú tu zrejme boli historické danosti maďarskej hudobnej kultúry a v nej zástož zborovej tvorby, z ktorej sa určujú povinné skladby pre všetky typy zborov a obe kategórie (druhá je určená folklóru).

U nás (a zrejme aj v iných krajinách) sa rozšírila povest, že napriek pestrosti tvorby nášho storočia preda len kladie súťaž dôraz na najprogressívnejšiu líniu. Zaujímavé bolo, že na túto povest reagovali (až na nepatrné výnimky z radu domácich telies) viac zbery zahraničné. Medzi najvýraznejšie dramaturgie v tomto smere patrili napr. repertoár Novosibirského zboru, ktorý volil taktó aj ukážky z domácej tvorby (Sidelnikov, Lepik,

[Dokončenie z 3. str.]

rakter pochmurností ostáva zachovaný). V oboch spomínaných prípadoch sa výzor hudobných nápadov nemení. Inokedy Suchoň hudobnú myšlienku obmieňa takým spôsobom, že vyjadruje celkom odlišné city a nálady (flautový motív v ľúbostných a idylických scénach zaznieva v modifikovanej podobe v momente osvetlenia mŕtvol na začiatku opery, v drásavej medzihre po prvom obraze a v scéne hádky vo štvrtom obraze). Vo Svätoplukovi má najviac podôb titulný hrdina, mnohotvárne sú vykreslení i Mojmír II. a Zábój — kým Svätopluk ml. a Lutómira — persóny neschop-

Kalistratov). Najmä skladba maďarského autora Bljáhera „Canto bizzaro“ bola vystavaná na zvukomalebných vokáloch, šumoch, aleatorike a pod., dotvorená dokonca pohybovými, až divadelne ponímanými výrazovými prostriedkami. Domáce zbery sa sústreďovali aj vo voľných skladbách na tvorbu svojich skladateľov, medzi ktorými najčastejšie figurovali mená Kodály, Bartók, Bárdos. Pre druhé kolo (súťaž je dvojkoľová) hlavnej kategórie nakomponovali nové diela skladatelia strednej a mladšej generácie.

BKZ si pripravil pre debrecínsku súťaž vokálne náročný program z tvorby domácej (Zeljenka — Bagately, Salva — Madrigal, Hrušovský — Dithyramb z Due canti; posledné dve skladby napísali autori pre debrecínsku súťaž a ako premiéry boli uvedené BKZ na koncerte v Zrkadlovej sieni v júli t. r.), pre kategóriu folklóru Hrušovského Tri slovenské ľudové piesne, Cikkerov zbor Vyletel sokol, Ferenczyho Verbuk i ukážky zahraničnej tvorby (Koszewski — Hry, Kolvskij — Častušky, Falik — Na bazare).

Jubilanti

Jozef Kuchár v Poľskej krvi. Snímka: A. Šmotlák

Jozef Kuchár

(15. IX. 1928)

Oslavovať v jeden rok päťdesiatku a zároveň 30 rokov umeleckej činnosti v službách profesionálneho divadla, nie je také bežné. Takéto vzácné, šťastné životné „dvoj-jubileum“ oslavuje po tieto dni popredný sólista spevohry Novej scény v Bratislave Jozef Kuchár, dožívajúci sa na začiatku novej divadelnej sezóny okráhlej päťdesiatky. V posledný júňový deň t. r. dal tiež bodku za tridsiatimi nepretržitými divadelnými sezónami.

Umelecká cesta Jozefa Kuchára, rodáka z Bernolákova, začala sa pôsobením v operných zboroch ND v Košiciach (1947-48) a SND v Bratislave (1948-50). Túžba hrať a spievať viedla ambiciózneho adepta divadelnej múzy do zájazdového Dedinského divadla v Horoviciach (stredné Čechy). Po dvojročnom získaní divadelnej praxe a skúsenosti, overovaní a preverovaní si talentu nasledovalo pôsobenie v operetnom súbore v českých Tepliciach

(1952-54), kde — už ako sólista — dostal prvé veľké príležitosti v národných postavách klasického repertoáru (Zsupán, Zarembo). Láková možnosť pôsobiť v prvom slovenskom spevohernom súbore Kuchár plne využíva, a tak od 1. januára 1955 stal sa sólistom spevohry Novej scény v Bratislave. V tomto súbore — ktorému zostal verný podnes — sa prirodzene herecké a spevácke schopnosti Kuchára rozvinuli a uplatnili najplnšie. Zásluhou výnimočného talentu, húževnatosti a poskytnutým príležitostiam sa tu postupne vypracoval na jednu z prominentných osobností, bez ktorej by sme si dnes tento súbor nevedeli ani predstaviť. Patrí k tým šťastlivcom, ktorému sa dostalo mnoho príležitostí. Od svojho angažovania do súboru spevohry NS účinkoval v 2/3 jej repertoáru; počet vytvorených postáv sa blíži k číslu 60! Kuchárov objemný hlasový vzhľad hlbokého barytónu, citlivá muzikalita, fyzický zjav i značná dávka komického talentu predurčili ho k úspešnej interpretácii rozsahovo, charakterovo a štýlovo najroznejších postáv v klasických i súčasných operetách, hudobných komédiách, spevohrách a muzikáloch. Z bohatej galérie Kuchárových postáv pripomeňme jeho Baltazára z Trinnerových Zvonov zo San Diega (1956), Alexandra Benického z Dusíkoveho Hrnčiarkeho bálu (1956), Koltaiho z Vinczeho Parížskeho hosťa (1957), Corregidora z Kalašovej Mlynárky z Granady (1958), Pavla Brtku z Nováckovej operety Nie je všedný deň (1960), Michala Doboša z Farkašovej Školy zaťov (1960).

Limonádového Josa z rovnomennej „tragickej revue“ (1961), Fiodora Kuprianova z Kabalevského operety Keď spieva máj (1961), Freda Grahama (Petruccia) z muzikálu Pobožkaj ma Katarína (1963), Browna zo Žobráckej opery (1966), Malona z Rose Marie (1967), Igora Grekova z Ešpajovho muzikálu Sledme nebo (1972). Najvýznamnejšie úspe-

chy však dosiahol Kuchár ako predstaviteľ typicky starokomických postáv klasického operetného repertoáru. Jeho Zsupán zo Straussovho Cigánskeho baróna a Zarembo z Nedbalovej Poľskej krvi (obe postavy, interpretačne cibrené vyše 25 rokov), reprezentujú extrakt jeho herecko-speváckeho majstrovstva. Hral ich podnes približne 530 a 270 krát! K týmto Kuchárovým životným kreáciám sa nesporné radí aj postava bodrého rozšafného londýnskeho smetiara Alfréda Doolitlea z muzikálu My Fair Lady (1965). Z mnohých charakterových postáv, v ktorých sa Kuchárovo charakterové herectvo uplatnilo najpozoruhodnejším spôsobom, vyzdvihneme aspoň jednu: jeho Joe z Kernovho muzikálu Loď komediantov (1971) bol ukážkou hlbokého stotožnenia sa s postavou, úspešným prienikom do jeho vnútra a možno povedať, že Kuchár v nej dospel najďalej na ceste za plnokrvným, zovnútor-neným prejavom.

V rokoch 1955-65 sa Kuchár výrazne uplatňoval i ako interpret slovenskej populárnej piesne. Bol a dodnes je zariadeným, zasväteným a najpovolanejším interpretom najmä piesní Gejzu Dusika. Tu prevzal štafetu po nezabudnuteľnom Františkovi Krištofovi-Veselom a nesie ju s úspechom ďalej. Mnohé Dusikove piesne, najmä Marina a Rodný mój kraj sú zafixované práve v podaní Jozefa Kuchára. Umelecký profil jubilanta dokresľuje i účinkovanie v televízii a vo filme, kde vytvoril viacero menších i väčších charakterových postáv. Z nich divákovi najviac utkvel v pamäti jeho Fajťák z Hollého filmu Kto odchádza v daždi (1975) a Dr. Richard Bienert vo Vávrovej filmovej freske Oslobodenie Prahy (1977).

A. GABAUER

Štátna filharmónia v Košiciach vypisuje konkurz na 1. h o b o j. Podmienka: absolútium konzervatória, príp. VŠ. Termín konkurzu uchádzačom oznámime písomne. Rodinný byt ihneď po prijatí k dispozícii. Uchádzači hlásia sa na adrese: Štátna filharmónia Košice, Dom umenia.

HUDOBŇÝ ŽIVOT — dvojtýždenník. Vydáva Slovkoncert vo Vydavateľstve OBZOR, n. p., ul. Čs. armády 35, 893 36 Bratislava. Vedúci redaktor: PhDr. Zdenko Nováček CSC., zást. ved. redaktora: PhDr. Terézia Ursínyová, redaktorka Viera Žitná. Redakčná rada: Pavol Bagin, Ľubomír Čížek, prom. hist., Ladislav Dóša, Miloš Jurkovič, Alojz Luknár, prom. ped., Zdenko Mikula, PhDr. Michal Palovčík, MUDr. Gustáv Papp, Miroslav Šulc, Bohumil Trnečka, Bartolom Urbanec. Adresa redakcie: Gorkého 13/VI., 893 36 Bratislava, telefón: 33823. Administrácia: Vydavateľstvo OBZOR, n. p., ul. Čs. armády 35, 893 36 Bratislava. Inzerčné oddelenie: Gorkého 13, 893 36 Bratislava. Tlačia Nitrianske tlačiarne, n. p., 949 01 Nitra. Rozširuje PNS. Objednávky predplatiteľov prijíma PNS — Ústredná expedícia tlače, administrácia odbornej tlače, Gottwaldov nám. 48/IV., 805 10 Bratislava. Objednávky odberateľov v zahraničí prijíma SLOVART, úč. spol., Leninhradská ul. č. 11/1., 898 28 Bratislava. Cena jedného výtlačku 2,— Kčs. Neobľudnané rukopisy sa nevracajú. Indexné číslo: 492 15. Registračné číslo: SÚTI 6/10

Snímka: V. Hák

V Suchoňovej osobnosti oceňovali sme vždy nielen vynikajúceho skladateľa, ale aj vzácného človeka, pedagóga, teoretika a umeleckého mysliteľa, ktorého názory môžu byť pre našu dobu normou. Prvýkrát som spoznal profesora Suchoňa osobne pred 27 rokmi. Už vtedy, ako mladý štyridsaťročný skladateľ, tešil sa úcte a vážnosti, lebo z jeho osobnosti vyžarovalo čaro veľkého hudobného talantu — v jednote s jasnými, pokrokovými občianskymi postojmi a pevnými esteticko-etickými názormi. Suchoňova hudba znie dnes v mnohých krajinách sveta, jeho meno vyslovujú s úctou milovníci hudobného umenia doma i v zahraničí. Naplnila sa jeho túžba byť skladateľom národným, čo bola zároveň cesta k uznaniu medzinárodne.

Za takmer tri desaťročia som mal možnosť hovoriť s profesorom Suchoňom viackrát o mnohých zaujímavých otázkach, o problematike jeho vlastnej tvorby, o názoroch na tvorbu iných autorov, rozprávali sme o odborných problémoch i o bežných — ľudských. Mnohé zaujímavé myšlienky som si zapísal, iné sú zaznamenané na magnetofonovej páске. Mal som radosť z týchto rozhovorov, lebo mi pomohli rozšíriť obzor poznania. Verím, že ich so záujmom prijme aj čitateľ.

...

Pri jednej z posledných návštev u prof. Suchoňa bol skladateľ chorý. Chcel som ho aspoň trochu rozptýliť v neradostnom položení. Spomínali sme na roky jeho pedagogickej práce, ťažko sa na nedobré učebné osnovy tých rokov, no vyslovil i radosť z toho, ako sa jeho žiaci uplatnili v praktickom živote. Dozvedel som sa, že pracuje na knižnej publikácii, ktorá má byť spomienkou

na detstvo, mladosť a skladateľské začiatky. Na otázky odpovedal so živým zaujatím: — Viete, že som bol dlhší čas pripútaný na lôžko. Ťažko som znášal tento stav. No na druhej strane mi práve v tom čase vydavateľstvo Mladé letá oznámilo, že má záujem vydať publikáciu o mojej mladosti. V posteli komponovať neviem. Žiaľ, nie som z tých, ktorí za ťažkých životných okolností vedia komponovať. Takým bol napríklad Dmitrij Sostakovič. Ja potrebujem ku kompozícii jasnú hlavu a zdravie. V čase mojej dlhšej choroby som sa často vracal v myšlienkach do rokov svojej mladosti. Vďaka objednávke vydavateľstva začal som sumarizovať všetko, čo som v mladosti prežil, napísal. Spolu s mojou dcérou Danicou Stilichovou som preštudoval všetky pamiatky a našli sme veľké množstvo materiálu. Knihu totiž nebudem písať ja, ale požiadal som o to moju dcérku, ktorá sa na to podujala s veľkou radosťou. V knižke obsiahnem roky do mojej dvadsiatky — teda detstvo, gymnaziálne štúdiá, zážitky zo štá-

Suchoň o svojej mladosti

dií na hudobnej škole a začiatky odborného hudobného vzdelania. Musím povedať, že moje skladateľské začiatky boli vyslovene amatérskymi pokusmi o hudobnú skladbu. Aj keď som chodil do klavírnej triedy majstra Kafendu, ešte to neznamenal, že som bol teoreticky podkutý na kompozíciu. V tých časoch vzniklo až 50 skladieb. Je všeobecne známe, že majú prvou skladbou je „Pachod peziňského športového klubu“. Ale vzápätí som sa venoval náročnejším veciam — sprvu to boli tanečné skladby... Možno sa zasmejete, že v cykle skladieb, na ktoré teraz myslím, je shimmy, anglický valčík, tango a iné dobové tance. Hneď po týchto dielkach som sa venoval žánrovým klavírnym skladbičkám, vznikla prvá klavírna suita, množstvo skladieb s nadpisom „Romanca“, „Introdukcia“ atď., atď. Z týchto vecí som zostavil I. suitu pre sláčikový orchester (mládežnícku). Až si raz sadne muzikológ na rukopisy týchto skladbičiek, určite zbadá, že už vtedy som na klavíri myslel orchestrálne. Klavír mi nikdy nebol dostatočným pre vyjadrenie mojich pocitov, a preto som sa teraz podujal, aby som zinstrumetoval tieto svoje klavírne prvotiny v takom rúchu, ako si to ich zámer vyžadoval.

...

Mládežnícku suitu sme medzitým v rozhlase nahráli. Je to skutočne roz-

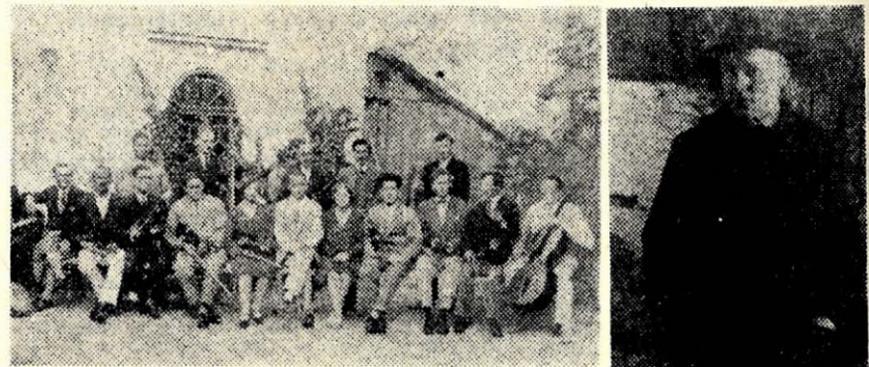
košné dielko mladého skladateľa, ktoré v 5 častiach (Nocturno, Scherzo, Romanca, Gavotta a Finále) hýri invenciou, je plné jasú, šastia, pohody a mladického rozletu. Mládežnícka suita, dielo Suchoňa — samouka, svedčí o talente vtedy ešte len 15—16-ročného autora. Neodpustil som si poznámku, že som už pred štyridsaťročím pýtal skladby z rokov detstva a ranej mladosti, ktoré som potreboval pre svoju diplomovú prácu. No, žiaľ, bol som vtedy neúspešný. Prof. Suchoň sa na túto spomienku usmial:

— Svojich prvých 50 skladieb, ktoré som napísal ako amatér, som zatvoril do zásuvky a rozhodol som sa, že nikdy neuhrám svetlo sveta. A napozaj, keby nebolo ponuky vydavateľstva Mladé letá, nebol by som ich ani uvoľnil. Ale potom mi prišlo týchto prvotín trocha ľúto. Teraz som rád, že som sa ku nim opäť vrátil. Bude to už 50 rokov, ako som uzavrel túto prvú „tvorivú“ etapu a po odstupe desaťročí je predsa len vidno, že čosi pre mňa v tomto období znamenali. Keď už nič iné, tak aspoň východiskový základ pre štúdium kompozície u prof. Frica Kafendu.

meraný jeho vedomostiam. To isté platí, povedzme, aj o niektorých dychových nástrojoch. Lesné rohy sme v Pezinku nemali, a tak som vedel, že budem musieť brať výpomoc z Bratislavy. Ale mali sme výborného trombonistu — prele trombónový part je parádny. No, a pokiaľ ide o sláčikové nástroje, je zrejme rozdiel medzi prvými a druhými husľami. Skupina prvých huslistov — to boli najlepší peziňskí hráči, ale druhí huslisti vedeli iba „kontrovať“. Partitúra je skutočne prispôbená peziňským možnostiam a myslím si, že stojí za to, precistiť ju, aby bola trochu náročnejšia. Je totiž dokladom o tom, že som už vtedy uvažoval o praktickej hudobnej výchove.

...

Už v mladosti sa evidentne prejavuje Suchoňovo úsilie o praktické, aktívne pestovanie hudby — aj v skromných pomeroch rodného mestečka. Úsilie, ktorému potom venoval celý svoj doterajší život; viesť ľudí k hudobnosti, učiť ich hudbu počúvať, ale aj živo interpretovať. Široké amatérske hudobné zázemie je najlepšou bázou pre profesionálnu hudobnú tvorbu a interpretáciu. Nároč-

V kruhu svojho peziňského ochotníckeho orchestra. Suchoň — skladateľ Angeliky. Snímky: z knihy J. Kresánka „Národný umelec Eugen Suchoň“

...

Prof. Suchoň spomína na peziňské roky, na svoj prvý salónny orchester. Hudobná predstavivosť a nároky mladého ambiciózneho skladateľa rástli. Obsadenie malého orchestra často nestačilo pretlmočiť nové partitúry a pre väčší počet hudobníkov neboli v Pezinku vytvorené podmienky. Bolo potrebné obrátiť sa o pomoc i do blízkej Bratislavy. Veliteľ posádkovej vojenskej hudby — kapitán Langer — často ochotne požičal úzkoprofilové nástroje, ako napr. fagoty, lesné rohy, hoboje a pod. Ešte dodnes žijú niektorí z vtedajších peziňských hudobníkov, ako napríklad Frico Mudroch, Rudo Benčurik, Adamčík a ďalší. Pri príležitostných stretnutiach so svojím bývalým dirigentom, skladateľom a priateľom Eugenom Suchoňom vždy spomínajú na zlaté, mladé peziňské časy. Vraciame sa však k charakteristike niektorých Suchoňových skladieb z rokov mladosti:

— Ďalším krokom boli vyššie formy. Tráľal som si napísať symfoniétu, ktorá má tri časti: Allegro, Adagio, Allegro. Ale pokiaľ ide o instrumentáciu, musel som vziať do úvahy peziňské pomery. Mali sme napríklad hráča, ktorý hral na pikolu. Pravda, technicky nebol veľmi na výške, preto pikolový part je pri-

nost prvých Suchoňových partitúr narastala. Nasledovali Dve piesne pre tenor a orchester, Nocturno pre violončelo a orchester, Balada pre lesný roh a orchester a nad silu peziňského orchestra bola symfonická báseň Noc čarodejnic i celovečerný balet Angelika. Ale to už študoval mladý Suchoň klavír na Hudobnej a dramatickej akadémii. Najskôr u profesora Kafendu, neskôr u prof. Križana, profesorky Adamcovej-Svobodovej, potom kompozíciu u profesora Kafendu a dirigovanie u prof. Vincourka...

LUBOMÍR ČÍZEK

(Pokračovanie v budúcom čísle.)

Pozn. red.: Čs. rozhlas, Redakcia symfonickej opernej a komornej hudby pripravila na 24. septembra, 1. októbra a 8. októbra t. r. relácie z rozhovorov s prof. E. Suchoňom, ktorých autorom je L. Čížek. Redakčne relácie spracovala Z. Bernátová. Budú sa vysielat v uvedených dňoch na stanici Devín od 15,05 hod. do 16,00 hod. — s mnohými hudobnými ukázkami z umeleckej tvorby E. Suchoňa.

ETELA ČÁRSKA:

Kultúra — alebo letný maratón?

(Dokončenie z 1. str.)

dov Bach nemá snahu oslňovať. Klindova úcta k Bachovi kvie práve v oživovaní najšúčasnejšej prítomnosti, dielo a skladateľa uvádza do kontextu myšlienok a čítenia dnešných ľudí. K tejto idei mu slúžia nespočetné farebné, registračné, zvukové variácie najbohatšieho hudobného nástroja. Pracuje s nimi citlivo, vkusne, nezapierajúc inteligenciu ducha, intelektuálnosť osobnosti. Jeho Bach zostáva tvorcom baroka, ale reč skladateľa — pretransformovaná výpoveďou súčasníka — má čo povedať dnešku a jeho vnímanému poslucháčovi.

I keď sme počuli Bachovo dielo vo viacerých interpretáciách, žiaľ, každé predvedenie bolo poznačené nielen vlastným postojom k Bachovi, ale aj problémom perfektného

zvládnutia jeho náročných partitúr. Problém, ktorý u umelcov na takúto úroveň sa vyskytovať nemá. Talianka Claudia Terminiová, napriek výnimočným oceneniam v hudobnom svete (ako o tom písal bulletin) v Bratislave sklama-la. Jej nevyrovnaný výkon postihol nielen zvolené Bachove diela, ale dotýkal sa celého hraného repertoáru. Skladbám starých Talianov poskytuje každý organ skutočne bohatú škálu tvorivých interpretačných nápadov. Žiaľ, možnosti zostali nevyužitá a výsledok trápne rozpačitý. Práve opačne zapôsobil mladý poľský organista Karol Golobowski. Štýlovú rozsiahly repertoár vedený v klasickej dramaturgickej línii od Buxtehudeho po Messiaena nechal nahliadnuť do predčasne zreleho (24-ročný umelec) osobnostného postoja. Tvorí

Zlatica Suchánková

ľahko, pôsobivo, brilantná technika mu napomáha k vyjadreniu vlastných realizačných nápadov. Jeho Bach sa tiež nesie v tomto duchu, uprednostňujúc širokú ríavu bohatej partitúry, ktorou sa nechá unášať, nezapierajúc mladistvý vzlet a fanláziu. Protipólom tohto výkonu bol vyrovnaný, puntičkársky presný — až strohý — prejav Nemca Arna Schönstedta. Premyslenosť každej frázy, melodického oblúka, tematických návratov vtiesal do presnej logickej konštrukcie celku, najmarkantnejšie zdôraznenou v odkaze J. S. Bacha.

Typicky ženskou vládkyňou organa sa ukázala Alena Veselá. Je pohotovou, zrelou umelkyňou medzinárodných úspechov a svojím šarmom sa snažila podfarbiť každé interpretované dielo. Zo širokého štýlového záberu, ktorým sa predstavila v Bratislave, nebol to Bach, ktorým zažiarila najviac. Brilantná technika a ženskosť prejavu akoby ju zvädzali k pretransformovaniu hlbokých myšlienok a rozsiahlych kompozičných útvarov do emocionálnejších výpovedí. Je to už nadhľad nad partitúrou, stanovisko, ktoré preferuje prednosť umelca pred autentičnosťou diela.

Zlatica Suchánková dostala prvú príležitosť „zabojovať“ v dost silnej konkurencii zrelejších interpretov. Je ambicióznou mladou nádejou, ktorá si cieľavedome klesni cestu širokou repertoárovou ponukou organových majstrov — skladateľov. I premyslená dramaturgia koncertu priam vyčerpávajúco reprezentovala osobnosti rôznych štýlových škôl (Scheidt, Sweelinck, Pasquini, Bach, Eben). U každého hľadala spriaznenú strunu s vlastným názorom, úplné preniknutie do partitúry však vyžaduje roky zrelosti, ktoré na mladú umelkyňu ešte len čakajú.

Vari najväčším dojmom zapôsobil umelecké vyznanie Vladimíra Rusoa. Nás najväčší interpretáčny talent už svojimi predošlými koncertami zvykol publikum, aby zvyšovalo nároky voči jeho výkonom. A skutočne — cieľavedome rastie a pokračuje i naďalej. Už samotný výber a zostava programu sú neklamným dôkazom jeho umeleckých cieľov. Španielske drobnokresby, bachovské meditácie a fantázie tvorili predohru k veľkému „orchestrálnemu“ koncertu, v ktorom zažiaril prelúdiami, fúgami a toccatami. Je to umelec, ktorý kongeniálne dýcha s autorom. Jeho mladistvý elán a dravosť nikde nie sú nadsadené, skôr zapasované do kontemplatívneho celku. Rusova zvuková farebná a dynamická faktúra sleduje zvukové princípy veľkých symfonických ouvertúr. Na nástroji mu znejú všetky možnosti, skryté síce do jediného, ale širokého a mnohostranného organizmu tisícok píšťal. Je hráčom veľkých plôch, potrebuje ťah, ktorý mu v tomto prípade poskytli predovšetkým hudba J. S. Bacha a F. Mendelssohna-Bartholdyho. Bol to koncert nevsedných umeleckých kvalít, predpovedajúci ďalší tvorivý rast mladého Rusoa.